

Södertörns högskola | Institutionen för genus, kultur och historia
Kandidatuppsats 15 hp | Religionsvetenskap | Vårterminen 2010
Vanja Möller 840610

Vem skyler vem?

- En religionssociologisk studie om kön och kvinnlig muslimsk identitet i Dagens Nyheter 1951, 1989 & 2009

Av: Vanja Möller
Handledare: Madeleine Sultán Sjöqvist

Abstract

This is a sociological study of religion that examines how gender and female Muslim identity is expressed during the Muslim fasting month of Ramadan in the Swedish paper *Dagens Nyheter* in the year 1951, 1989 and 2009. The aim is to see who creates the image of Islam and Muslims in general and in particular the image of the Muslim woman and whose Islam is given space in the article material. The picture has changed with the increase in immigration from Muslim countries and that we have gone from a modern to a late modern society in which other patterns shape our identity. The historical summary of the paper *Dagens Nyheter* illustrates how the Swedish society is formed in relation to Islam and Muslims. It provides a deeper understanding of the problems in the Swedish multicultural society today.

Keywords: Islam, Muslims, Muslim women, immigrants, media

Innehåll

1	Islam i svensk media	Error! Bookmark not defined.
1.1	Syfte och frågeställning	6
1.2	Disposition	7
1.3	Material	8
1.4	Metod	8
1.5	Teori	10
1.6	Forskningsläge	12
2	Kön och kvinnlig muslimsk identitet	Error! Bookmark not defined.
2.1	Sekularisering	15
2.1.1	1951	16
2.1.2	1989	18
2.1.3	2009	19
2.2	Islam i Sverige	20
2.2.1	1951	20
2.2.2	1989	21
2.2.3	2009	24
2.3	Kön.....	26
2.3.1	1951	26
2.3.2	1989	27
2.3.3	2009	28
2.4	Yttrandefrihet.....	30
2.4.1	Oljekrisen & Rushdieaffären	31
2.4.2	Radio Islam & Medinas Juvel	33
2.5	Journalisten	34
2.6	Fundamentalisten	35
2.6.1	Iran och Afghanistan	36
2.6.2	Halal-tv	38
3	Sammanfattning och slutsatser	40
4	Referenser	43

1 Islam i svensk media

I det senmoderna samhället tvingas människor ständigt välja vem de är och vad de gör. Dessa val skapar den verklighet vi alla delar. Hur en journalist författar sin text, väljer intervjuperson, vem som hörs på debattsidor eller vilka ämnen som prioriteras på en tidningsredaktion ger oss inte nödvändigtvis en representativ bild av samhället men det ger en glimt om vems idéer och åsikter som får höras i det offentliga rummet. De urval som görs i dagspressen påverkas alla av olika mönster som formar vår identitet – de traditionella kategorierna klass, kön, etnicitet, nationell och religiös tillhörighet har i det senmoderna samhället bytts ut till valfrihet, individualisering och reflexivitet.¹

Islam är en religion som många svenskar inte har någon personlig erfarenhet av. Bilden av muslimer har troligtvis påverkats av föreställningar med traditionell religiös prägel, främst genom skolundervisning och föreställningar om invandrare. Även om det är svårt att fastställa sambandet mellan massmediernas negativa rapportering om islam är det troligt att de påverkar människors attityder gentemot muslimer negativt.²

De senaste decennierna har islamiska frågor gått från att ha haft lågt nyhetsvärde till att radikala grupper i den islamiska världen, som Hizbollah i Libanon, väckt stort intresse och fortlevt på grund av västerländsk medierapportering.³ Islam förknippas ofta med politiskt förtryck, fanatism och förtryck av kvinnor.⁴ I medierapportering om våld och brott framhålls ofta religiös tillhörighet när det gäller muslimer men inte med kristna.⁵ Vad som är positivt/negativt kan variera från person till person. Att krig, terrorism, förföljelse av ”otrogna” och politisk kamp förknippas med något negativt är troligt. Dessa sammanhang var de mest framträdande i huvudsändningarna i svensk televisions tre stora nyhetsprogram under 1991-1995 när det kom till islam.⁶

¹ Sultán Sjöqvist 2006: 35

² Brune (red) Hvitfelt 1998: 72-73

³ Brune (red) Hvitfelt 1998: 74

⁴ Fazlhashemi 2008: 289, Hvitfelt 1998: 75

⁵ Brune (red) Hvitfelt 1998: 76

⁶ Brune (red) Hvitfelt 1998: 77-79

En storstadstidning som Dagens Nyheter kan berätta något för oss om hur muslimer i Sverige har representerats och presenterats i det offentliga rummet sedan de började invandra under 1900-talet och fram till idag. Till skillnad från kvällstidningar och TV:s nyhetsrapportering menar Håkan Hvitfelt att bilden av islam borde vara mer nyanserad i en morgontidning som Dagens Nyheter då det finns mer utrymme för analys och bakgrundsinformation.⁷ Vilka kvinnor, män och tolkningar som döljer sig bakom den stereotypa bilden av islam är av stort intresse i strävan att öka förståelsen för det mångkulturella samhället som i dag är en realitet i Sverige.

Dagens Nyheter grundades 1864 och blev i slutet av 1940-talet ett opinionsorgan med stort inflytande i Sverige. Det var då, i efterkrigstidens Sverige, som landet skiftade från utvandring till invandringsland. De muslimer som bodde i Sverige då var ett fåtal tatarer och några mischärtatarer från Finland. Det var de som grundade den första muslimska församlingen i Sverige. Genom arbetskraftsinvandringen på 1960- och 70-talet ökade antalet muslimer där de flesta kom från Turkiet och Balkan. Göran Larsson anser att det förändrades genom flykting- och anhörighetsinvandringen på 1980-talet då muslimerna i Sverige blev en mer heterogen grupp vilket ledde till ökade spänningar mellan framförallt turkar och araber. Till exempel menar Larsson att arabiska muslimer med ledande positioner har försökt verka som representanter för alla muslimer i Sverige vilket inte alltid uppskattats av övriga muslimer. Den grupp svenskar som konverterat till islam är få men ökar i antal och har kommit att underlätta mötet mellan svenska institutioner och olika muslimska grupper på grund av deras kunskaper i det svenska språket och kulturen.⁸

Enligt den sista tillåtna religionsräkningen från år 1930 fanns det vid tidpunkten femton muslimer i Sverige. I dag är den siffran svår att fastställa eftersom svensk lag inte tillåter registrering på religiös eller språklig grund men cirka 350 000-400 000 uppskattades ha muslimskt ursprung 2009.⁹ Antalet ska tas med en nypa salt anser Larsson då muslimska grupper såväl som svenska myndigheter ofta anger orealistiskt höga siffror. Vad definitionen ”muslimer” innebär är både diffus och omdiskuterad. Vissa kritiker anser att kategorin uttrycker en form av främlingsfientlighet.¹⁰ I Nationalencyklopedin beskrivs en muslim som en benämning för en som tillhör islam och på arabiska betyder det “en som underkastar sig (Gud)”.¹¹

⁷ Brune (red) Hvitfelt 1998: 81

⁸ Larsson 2004: 12

⁹ Andersson & Sander (red) 2009: 483

¹⁰ Larsson 2004: 13

¹¹ www.ne.se

Att bilden av den muslimska kvinnan och mannen behöver nyanseras har gradvis blivit tydligt för mig under de senaste årens läsning av Dagens Nyheter. I två år har den dagliga påminnelsen även funnits där genom mitt äktenskap med en utomeuropeisk muslimsk man. Intresset för islam fanns där innan vi möttes men på grund av omgivningens fördomar, om islam i allmänhet och muslimska män i synnerhet, växte ett behov sig starkt att ta reda på om islam är så kvinnoförtryckande och hemsk som många verkar tro. Lika komplex som vi människor är med multipla identiteter som integreras och förhandlar med varandra är det som kallas islam. Islam i pluralformen islamer skulle ge en rättvisare bild av den stora mångfald som finns bland världens muslimer.

Vår värld har en patriarkal struktur där vissa geografiska platser är betydligt värre än andra. Kvinnoförtryck existerar med eller utan religionens hjälp, ibland blir religionen ett medel för de som vill förtrycka ibland fungerar den som fristad för de förtryckta. Det handlar främst om makt, om hur kvinnliga och manliga normer reproduceras i samhället där de förvandlas till seglivade strukturer och hålls för sanna. Det är där religion, såväl som andra ideologier, kan användas för att legitimera och upprätthålla förtryck. Men det är inte alltid i det främmande förtrycket gömmer sig. Jag vill belysa hur och av vem muslimska kvinnor framställs i Dagens Nyheter och jämföra det med forskning om muslimska kvinnor i Sverige. Min förhoppning är att synliggöra hur relationen mellan olika värden i det senmoderna Sverige ser ut och hur de påverkar hur vi ser på oss själva och omvärlden.

1.1 Syfte och frågeställning

Women's status and feminist demands in most of the Western advanced capitalist societies have been conceived in terms of four areas: economic autonomy, access to power and authority, a single uniform sexual standard for men and women, and the ending of invidious stereotypes of gender. In a developing country like Iran, however, specific factors have shaped feminist consciousness differently. Consequently, women's demands have not been necessarily conceptualized in terms of those four areas.¹²

Citatet ovan belyser problematiken som uppstår när man plockar ett fenomen ur sin kontext och analyserar det utifrån den egna kulturens normer. Detta får dock inte leda till en rädsla som förhindrar oss att försöka förstå och analysera det som är främmande för oss. Den här

¹² Moghadam (red) Tohidi 1994: 110

uppsatsen undersöker inte om muslimska kvinnor är förtryckta eller inte. Fokus ligger på att undersöka hur den muslimska kvinnans identitet framställs i Dagens Nyheter och varför.

Mitt syfte är att undersöka hur kön och kvinnlig muslimsk identitet uttrycks i Dagens Nyheter 1951, 1989 och 2009. I uppsatsen kommer följande frågor att diskuteras:

- Hur uttrycks kön och kvinnlig muslimsk identitet i artiklarna?
- Hur skiljer sig bilden åt över tid när det kommer till den muslimska kvinnan?
- Hur ser bilden av den muslimska kvinnan ut i Dagens Nyheter jämfört med forskning om muslimska kvinnor i Sverige?
- Vem har tolkningsföreträde i artiklarna?
- Vem har representativitet i artiklarna?

1.2 Disposition

Denna uppsats kommer efter inledande delar om syfte, material, metod, teori och forskningsläge att innehålla en undersöknings/analysdel, som är uppdelad i sex delar, och en avslutande sammanfattande del. Delarna i analysdelen är baserade på kategorier som framkommit under studien och som överensstämmer med uppsatsens syfte. Den första undersöker/analyserar materialet utifrån sekulariseringsprocessen, den andra islams plats i Sverige ur ett historiskt perspektiv, den tredje behandlar kön där den muslimska kvinnan står i centrum, den fjärde berör händelser där islam förknippats med yttrandefrihet, den femte delen utgår **inte** från vad texterna uttrycker utan *vem* som står som avsändare och i den sista delen diskuteras vems islam som representeras i artikelmaterialen.

1.3 Metod

Jag ville undersöka hur den muslimska kvinnans identitet såg ut i svensk media och valet föll på Dagens Nyheter för att det är en tidning med många läsare och stor geografisk bredd. Dessutom har jag som student på Södertörns högskola fri tillgång till bibliotekets mikrofilmsarkiv med Dagens Nyheter. Jag har gjort en kombinerad fallstudie¹³ av artiklar i Dagens Nyheter mikrofilmsarkiv, Södertörns Högskola, där fokus ligger på ett kvalitativt textstudium¹⁴ snarare än ett kvantitativt. Med andra ord är uppsatsen inriktad på ord, inte på siffror.¹⁵

Jag har använt mig av ett flerstegsurval¹⁶ där urval nummer ett bestod i att hitta representativa årtal och tidpunkter för studien. 1951 motiveras av att Religionsfrihetslagen trädde i kraft.¹⁷ 1950 – och 60-talet var arbetskraftinvandringens årtionden och det svenska samhällets homogenitet hotades och är därmed intressant för att belysa vår samtid. 1989 motiveras utifrån den utlänningslag som antogs och kraven för att få uppehållstillstånd skärptes efter att handläggningen först förkortats och det blivit en puckeleffekt av invandring från främst Iran, Chile, Libanon, Polen och Turkiet.¹⁸ 2000-talet var de papperslösas årtionde men motiveringen för 2009 beror till störst del på att uppsatsens syfte främst är att nå djupare insikter om vår samtid. Där en historisk dimension förhoppningsvis ökar förståelsen för hur och varför kvinnlig muslimsk identitet ser ut på ett visst sätt.

För att öka mina chanser att stöta på användbar data är datum valda från den period den muslimska fastemånaden ramadan har infallit under de tre årtalen: 27/8-27/9-1951, 7/4-7/5-1989, 21/8-21/9-2009.¹⁹ Tiden varierar på grund av att den islamska kalendern är elva till tolv dagar kortare än den gregorianska kalendern. Därefter har jag manuellt gått igenom Dagens Nyheter i sin helhet, det vill säga alla delar har tagits med i beräkning, från årtalen och valt ut artiklar utifrån kategorierna religion, genus och politik. Jag har inte fokuserat på skillnaden mellan ledare, debatt och nyhetsartiklar utan snarare velat undersöka allmänna tendenser i Dagens Nyheter överlag. Jag har trots detta försökt klargöra i uppsatsen när jag

¹³ Med utgångspunkt i ”den typiska undersökningsenheten” som Denscombe menar innebär en logik att det valda fallet liknar de flesta andra fall, studien kunde lika gärna gjorts på t.ex. på Svenska Dagbladet

¹⁴ Denscombe 2006: 248

¹⁵ Denscombe 2006: 204

¹⁶ Denscombe 2006: 22

¹⁷ Religionsfrihetslag (1951:680)

¹⁸ SCB, Efterkrigstidens invandring och utvandring

¹⁹ www.timeanddate.com

refererar till det ena eller andra eftersom nyhetsartiklar strävar efter objektivitet medan ledare och debatt är åsiktsyttring.

När det första urvalet var gjort valde jag ut de artiklar som direkt rörde islam och muslimer. Det första urvalet har fungerat som ett ramverk för studien och i min analys av 1951 har jag främst använt mig av urval ett då lite data fanns att tillgå om islam och muslimer. Men under årtalen 1989 och 2009 har analysen utgått främst från artiklar om islam och muslimer. I det första urvalet blev det totalt 419 artiklar, varav ett fåtal var notiser och annonser. 1951 blev det totalt 155 stycken, 1989 blev det 144 och 2009 blev det 120 stycken. I det andra urvalet blev det 1951 två stycken, nitton år 1989 och sju stycken 2009.

Under arbetets gång har den största svårigheten varit att tyda texten jag analyserat. På grund av att det var liten teckenstorlek på mikrofilmen blev det även det på utskriften. Detta resulterade i en väldigt tidskrävande process främst i första men även i andra urvalet. I andra urvalet skulle jag löst det genom ett förstoringsglas men på grund av att jag befann mig i Ghana under den delen av studien fick jag inte tillgång till det. Det tog längre tid och krävde mer av mig som forskare för att inte gå miste om viktig information.

1.4 Material

Jag har använt mig av Dagens Nyheters mikrofilmsarkiv på Södertörns Högskola för att få tillgång till artiklar från 1951-2009. Tillgängliga sökmotorer som Presstext har endast samlat artiklar från 1990 och framåt. I mikrofilmsarkivet fick jag möjlighet att gå direkt till källan och välja ut lämpligt material utifrån mitt syfte. Maskinen, som användes för att titta på mikrofilmerna, gick sönder i slutskedet så för att få tillgång till de sista två veckorna under ramadan 2009 använde jag mig av Presstexts arkiv med sökorden: kvinnor, invandrare, muslimer, muslimska kvinnor, islamism, terrorism, feminism, livsåskådning, flyktingar, religion, islam, ramadan. Jag har inte funnit någon forskning som behandlar muslimsk identitet ur ett genusperspektiv eller bilden av den muslimska kvinnan, bortsett från en c-uppsats, i massmedia. Därför har jag hämtat litteratur från såväl medieforskning och religionssociologi som feministisk vetenskap.

1.5 Teori

Mediebilderna av muslimer har i uppsatser oftast undersökts med postkolonial teori som ramverk och med konstateranden om att det finns ett tydligt ”oss” och ”dem” inspirerat av Edward Saids Orientalism.²⁰ Andra hittar stereotypa framställningar av islam och muslimer men skönjer mottendenser beroende på om artiklarna är i nyhets – eller reportageform.²¹ Resultatet från en sociologisk studie om den muslimska kvinnan i svensk dagspress visar att kvinnoförtryck är det vanligaste förekommande temat.²² Jag utgår från ett religionssociologiskt perspektiv. Sociologi kan sammanfattas som studiet av socialt liv på individ, grupp och samhällsnivå.²³ Här utgår jag från relationella förklaringar som fokuserar på hur vi påverkas av våra relationer till andra människor och som bidrar till att vi handlar som vi gör.²⁴ Dessa relationer handlar inte enbart om direkt social kontakt utan även om minnen från andra sociala relationer. En relation kan även vara indirekt där den förmedlats genom ett medium som tv eller tidningar.²⁵

Sovjetunionens sammanbrott, Europeiska unionens utvidgande och fortsatt invandring på slutet av 1900-talet förändrade det religiösa klimatet där islam kom att bli en snabbt växande minoritetsreligion.²⁶ Som en följd blev frågor om medborgarskap, identitet och mänskliga rättigheter betydelsefulla.²⁷ Det har uppstått en spänning i det offentliga rummet mellan religiösa traditioner och sekulära värden i de liberala demokratierna.²⁸ Därmed blir frågan hur dessa demokratier, bland annat Sverige, möter samtidens multikulturalism. Vissa sociologer hävdar att det finns tendenser som pekar på att majoritetsbefolkningen ofta exkluderar minoriteter, där exempelvis journalister använder ett ”oss” och ”dem”. För att integrering ska bli lyckad behöver majoritetsbefolkningen vilja anpassa sig till viss del.²⁹ Min förhoppning är att den här uppsatsen ska bidra med ökad kunskap om hur den processen kan underlättas.

²⁰ Borrebaeck och Holst 2008, Thulin 2006

²¹ Leo 2008

²² Sejdevik 2004

²³ Furseth & Repstad 2003: 9

²⁴ Furseth & Repstad 2003: 10

²⁵ Furseth & Repstad 2003: 11

²⁶ Furseth & Repstad 2003: 230

²⁷ Furseth & Repstad 2003: 235

²⁸ Furseth & Repstad 2003: 238

²⁹ Furseth & Repstad 2003: 239

Jag är även inspirerad av Peter Berger och Thomas Luckmanns teorier om meningssystem: hur verkligheten konstrueras socialt.³⁰ I uppsatsen utgår jag från att meningssystem går att finna i artikelmaterial eftersom ”individens meningssystem skapas, upprätthålls och förändras i samspel med den sociala omgivningen”.³¹ Sannolikt är att individens meningssystem färgas av sig på det skrivna ordet och på vad som ges utrymme i dagspressen, specifikt Dagens Nyheter.³² Jag använder mig av religionssociologen Meredith McGuires vidare definition av begreppet meningssystem, att det inte enbart hänvisar till religion utan även innefattar sekulära referensramar och att alla människor har flera genom vilka man tolkar händelser.³³

Ett problem i studien är att tidningens ideologiska hållning och geografiska placering påverkar det som ges utrymme. Det är då svårt att använda resultatet för generaliseringar rörande mediebildens i stort och om det överensstämmer med attityder i övriga samhället. Därför har tidigare forskning på muslimer i media, islam i Sverige och internationellt samt studier kring muslimska kvinnors religiositet i Sverige varit ett nödvändigt komplement. Även den tidsperiod som jag valt riskerar att inte vara representativ för Dagens Nyheter och jag vill framhålla att uppsatsen enbart ger en glimt av vilka problem vi står inför i dagens svenska samhälle och varför. Det är heller inte min intention att upprätthålla stereotypa föreställningar om islam, muslimer eller det västerländska samhället utan snarare försöka belysa hur olika erfarenheter skapat de idéer som kommer till uttryck i Dagens Nyheter och nyansera dem. Att skriva den här uppsatsen innebär en risk att jag själv gör det jag kritiserar andra för att göra i en av mina slutsatser, nämligen definiera den muslimska kvinnan utan att hon själv får en röst. Jag kan bara hoppas att den forskningen som jag använder mig av är något praktiserande muslimska kvinnor i Sverige kan känna igen sig i även om forskarna bakom studierna främst är icke-muslimska kvinnor.

Jag använder mig av ett könsteoretiskt perspektiv i analysdelen där jag utgår från kön som en social konstruktion. Det innebär ”den kontinuerliga aktivitet som äger rum när individer söker att bemästra det situationsmässiga beteende som räknas som passande för den egna könskategorin”.³⁴ Man får med andra ord ett kön i mötet med andra. Det skiljer sig från synen på kön som biologiskt där definitionen avgörs av vad som enligt den sociala normen anses vara ”manligt” och ”kvinnt”. Jag vill här ta avstånd från en reduktionistisk

³⁰ Sultán Sjöqvist 2006

³¹ Sultán Sjöqvist 2006: 18

³² Se föregående not

³³ Se föregående not

³⁴ Furseth & Repstad 2003: 241

syn inom den feministiska vetenskapen där föreställningen om patriarkatet reducerat det komplexa förhållandet mellan religion och kön. Kvinnor är en lika heterogen grupp som muslimer vilket medför att det finns olika typer av feminism.³⁵ Religion kan därmed både förtrycka och frigöra.³⁶ Det är av stort intresse att undersöka hur kön och kvinnlig muslimsk identitet uttrycks i en morgontidning som Dagens Nyheter. Om vår kulturella självbild, som det mest jämställda landet, stämmer överens med den bild som framträder i artikelmaterialen återstår att se.

Hos sociologins grundare fanns det en stark tilltro till en objektiv sociologi där man kunde komma fram till en sociologisk sanning, det har skett en förskjutning och idag är de flesta inom den sociologiska vetenskapen överens om att sociologi rör sig om en tolkning.³⁷ Jag är inte fri från det som, inom vetenskapsteorin, kallas fördomar - det vill säga min bakgrund och det jag tar för givet.³⁸ Det är omöjligt att lösgöra sig från sin bakgrund men jag försöker ha ett öppet sinne och hålla mig till vissa allmänvetenskapliga normer så som allsidig diskussion, presentera argument som går emot mina slutsatser, redovisa tillvägagångssätt etc. Självklart påverkar min uppväxt i en svensk, ateistisk familj mina religiösa, politiska och personliga tolkningsramar precis som mitt äktenskap med en praktiserande muslim och utlandsvistelser i andra världsdelar. Det som främst driver mig är min nyfikenhet inför den mångfald och komplexitet som finns bland oss människor, hur kan till exempel jag som icke-muslimsk sekulär kvinna vara gift med en afrikansk praktiserande muslim? Vi är spännande varelser och det är det som ligger till grund för den här uppsatsens upptäcktsresa.

1.6 Forskningsläge

Uppsatsen utgår främst från Madeleine Sultán Sjöqvists avhandling "*Vi blev muslimer*" – *svenska kvinnor berättar* (2006). Hon är verksam religionssociolog vid Teologiska institutionen vid Uppsala universitet och hennes avhandling undersöker hur svenska kvinnor som konverterat till islam skapar mening kring sitt religiösa engagemang. Sultán Sjöqvists

³⁵ Furseth & Repstad 2003: 258

³⁶ Furseth & Repstad 2003: 259

³⁷ Furseth & Repstad 2003: 16-17

³⁸ Furseth & Repstad 2003: 17

analyser utgår från en kvalitativ religionssociologisk tradition och ett könsteoretiskt perspektiv där hon placerar sig i en tradition som ser kön som en social konstruktion.³⁹

Valentine M. Moghadams bok *Gender and national identity – women and politics in Muslim societies* (1994) har bidragit till information om muslimska kvinnor i Mellanöstern. Moghadam är professor i sociologi och hennes forskningsområden är genus och utveckling, globalisering och transnationella rörelser samt sociologi och politisk ekonomi i Mellanöstern och norra Afrika.⁴⁰ Jag har använt Moghadams introduktion och kapitlet; ”Reform, revolution and reaction: the trajectory of the ’woman question’ in Afghanistan” samt Nayereh Tohidis kapitel; ”Modernity, islamization and women in Iran”.

”Den muslimska faran - om mediebilderna av islam” är ett kapitel från boken *Mörk magi i vita medier* (1998) som är skrivet av Håkan Hvitfelt. Han är verksam som professor inom forskningsområdena nyhetsförmedling, politisk journalistik och medieutveckling på institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMK) vid Stockholms universitet.⁴¹ Hvitfelts sammanställning bygger bland annat på; forskningsprojektet ”Massmediernas och allmänhetens bild av islam”, ”Svenska attityder till islam”, Politiska opinioner, 1991, ”Islams mångfald” från Islamkommittén 1991, ”Majoritetens islam”, Ingvar Svanberg och David Westerlund (red) 1994 och Birgitta Höjjer: Våldsskildringar i TV-nyheter, Våldsskildringsrådets skriftserie 6, 1994.⁴²

Pia Karlsson Mingantis avhandling *Muslima – islamisk väckelse och unga muslimska kvinnors förhandlingar om genus i det samtida Sverige* (2007) är en etnologisk studie och har bidragit med information om den unga generationen muslimer i Sverige. Karlsson Minganti fokuserar på hur de unga tjejerna hanterar den flerfaldiga press och hur de bevarar och förändrar religiös tradition.

Anna Månssons avhandling *Becoming Muslim – Meanings of Conversion to Islam* (2002) är en etnologisk studie om svenska och amerikanska kvinnor som konverterat till islam. Studien undersöker vilka mentala processer som äger rum hos kvinnorna till skillnad från Sultán Sjöqvist som studerar hur konvertiterna skapar mening kring sitt religiösa engagemang och det muslimska familjelivet.

Ovan nämnd litteratur ligger till grund för den här uppsatsen, övrig forskning som använts redovisas i referenslistan och har använts i mindre utsträckning. En kritik till valet av litteratur då jag har en rubrik som heter ”Kön” är att det fattas forskning som studerat

³⁹ Sultán Sjöqvist 2006: 15

⁴⁰ www.cla.purdue.edu

⁴¹ www.jmk.su.se

⁴² Brune (red) Hvitfelt 1998: 84

den muslimska mannens religiositet och identitet. Där brister uppsatsen och jag hoppas att framtida forskning anser det betydelsefullt att undersöka. I början av den här uppsatsen var tanken att jämföra Dagens Nyheter med en liknande morgontidning i Ghana. Det blev tyvärr inte genomförbart på grund av tidsbrist och avsaknad av likvärdiga källor. Att göra en liknande studie, som den här uppsatsen, men i ett land där religionens plats i samhället har en annan roll men där islam fortfarande är en minoritetsreligion skulle ge ytterligare perspektiv på det svenska samhällets tolerans/intolerans gentemot islam.

2 Kön och kvinnlig muslimsk identitet

2.1 Sekularisering

De traditionella mönster som format vår identitet är klass, kön, etnicitet samt nationell och religiös tillhörighet.⁴³ Religionssociologen Madeleine Sultán Sjöqvist menar att i det senmoderna samhället har dessa mönster ersatts av valfrihet, individualisering och reflexivitet. I stället för att födas in i en religion är det i dag få som växer upp i en religiös miljö, religion blir ett aktivt ställningstagande, ett livsstilsval. Individen och det personliga ansvaret betonas i det senmoderna samhället och medför möjligheten att byta livsstil. Sultán Sjöqvist menar även att vårt reflexiva tänkande gör att vi ifrågasätter religiösa normer och att andras sanningar kan jämföras med den egna. Inom feministisk forskning anses teorierna om att alla har lika valmöjlighet i det senmoderna samhället komma från de manliga borgarnas modernitetsprojekt. Kvinnor och män anses därmed ha olika villkor där de inte är fria från traditionella strukturerande mönster.⁴⁴ Resultatet blir att valmöjligheterna skiljer sig åt mellan könen.

Sverige har genomgått en strukturell differentiering där samhället blivit mer funktionsuppdelat och den institutionella religionen förlorat sin forna auktoritet i samhället. Sörjandet för familjens väl och ve har ändrat karaktär. Fadern, som familjens överhuvud, och religiösa institutioner har ersatts av specialiserade, sekulära institutioner. Den institutionella religionens makt över samhället reduceras till att bli en verksamhet bland andra. Sverige är idag ett pluralistiskt samhälle där religiösa grupper konkurrerar med sekulära värderingar. Begreppet sekularisering är problematiskt men utgångspunkten här är att rationalitet och differentiering inte nödvändigtvis behöver leda till minskad religiositet utan att den kan finna nya skepnader, överleva och växa sig större i ett modernt eller senmodernt samhälle. I motsats till traditionella samhällen, där auktoritet hämtas från källor som anses heliga, är det i moderna och senmoderna samhällen expertsystem, sunt förnuft och vetenskap som tar dess plats.⁴⁵

⁴³ Sultán Sjöqvist: 2006: 34-45

⁴⁴ Sultán Sjöqvist: 2006: 34-45

⁴⁵ Sultán Sjöqvist: 2006: 34-45

2.1.1 1951

Artikelmaterialen domineras av frågor relaterade till arbetslivet; arbetskraftsinvandringen är välkommen, människor presenteras som sina yrken och en konflikt mellan sjuksköterskor och arbetsgivare ges stort medialt utrymme. Fokuseringen på dessa ämnen bekräftar Ron Eyermans tes att arbetslivet spelar en viktig roll i moderna samhällen.⁴⁶ I det senmoderna samhället har frågor rörande kön, etnicitet, fred, miljö, lycka och mänskliga rättigheter en mer framskjutande position.⁴⁷ Tidigare nämndes att de traditionella mönstren för vad som formar individers identitet främst varit klass, kön, etnicitet, nationell och religiös tillhörighet. I artiklarna har klass, kön och nationalitet haft en central position i identifiering av individen. Exempelvis står det i rubriken till en notis: ”Finnar överföll Södertäljeelektriker”⁴⁸, ett annat exempel är: ”Malmöflicka blir ensamhustru i turkens harem”⁴⁹.

Den religiösa tillhörigheten identifierar individen men är en svag tendens och en trolig anledning är att den kristna referensramen tas för given. Kristendomen spelar en betydande roll i materialet när det gäller den institutionella religiositeten, både i form av permanenta inslag som ”Kyrkonytt” och på annonsplats, men även som referensram när det rapporteras om religion i allmänhet.⁵⁰ Under perioden för studien hålls ett kyrkomöte i riksdagshuset vilket kan ha påverkat rapporteringen. Att den kristna kyrkan vid den här tidpunkten har inflytande i det svenska samhället märks i följande citat:

De tre år som förflutit sedan kyrkomötet förra gången sammanträdde har varit rika på förändringar i världens, i rikets, i kyrkans historia, sade ärkebiskop Brilloth då han öppnade

⁴⁶ Sultán Sjöqvist 2006: 34

⁴⁷ Sultán Sjöqvist 2006: 34

⁴⁸ Dagens Nyheter 3/9-1951

⁴⁹ Dagens Nyheter 4/9-1951

⁵⁰ ”God vän med häxor”, 27/8-1951, ”Heliga vägens slutpunkt funnen”, 27/8-1951, ”Kyrkovarning för misstro mot staten”, 28/8-1951, ”Spiritualistkongressen utställer seansbilder och ”andefotografier””, 28/8-1951, ”Stockholmspräster på möte hyllade statsrådet Quensel”, 28/8-1951, ”Den dyra fastan”, 28/8-1951, ”Biskop Björkquist”, 31/8-1951, ”Predikoproven bort krav av prästmöte”, 31/8-1951, ”Frivillig morgonbön lockade 11 procent”, 31/8-1951, ”Pastoral nervkur”, 1/9-1951, Föredrag: ”Om insemination”, 3/9-1951, ”drottning Ingrid och kung Gustav Adolf med vid S:ta Mariakyrkans jubelium”, 3/9-1951, ”Femtonåring ångra tvångsdopet”, 3/9-1951, ”Möten – kyrkor och religiösa samfund”, 5/9-1951, ”Jehovas vittnen nekans vårda sin dotter”, 6/9-1951, Annon: ”Kyrkmötet”, 7/9-1951, ”Jehovavittnen före idrotten”, 8/9-1951, ”Ärkebiskopen tackar”, 10/9, ”Kyrklig motionär vill mota staten”, 11/9-1951, ”Kinamissionär hem efter fem år”, 11/9-1951, ”Jehovavittne dömd för tredje gången”, 11/9-1951, ”Kyrkomötesmotion om arbetsformerna”, 12/9-1951, ”Tio kyrkomotioner”, 13/9-1951, ”Ny översättning av bibeln”, 16/9-1951, ”Utträdande ur kyrkan planerar eget förbund”, 16/9-1951, ”Rektorer motionerar vid kyrkomötet mot ”katoliserande” rituella bruk”, 16/9-1951, ”Skolan utan morgonbön blev statlig 50-åring”, 16/9-1951, ”Sensationellt kyrkofynd”, 18/9-1951, ”De kyrkolösa bildar förbund”, 18/9-1951, ”Jehovavittne blev fränkämt vården av sin femåriga dotter”, 20/9-1951, ”Folket i bön utanför Buckingham Palace”, 24/9-1951, ”Biskoparnas plikt att ingripa mot präster som vill leka Rom”, 26/9-1951

det 25:e allmänna kyrkomötet på lördagen i första kammarens plenisal [...] Bland ledamöterna märktes tre kvinnliga mot ingen vid 1948 års kyrkomöte. De var fru Britta Holmström, Linköping, rektor Elisabeth Lindholm, Nyköping och riksdagsledamoten fru Nancy Eriksson, Stockholm [...] Efter öppnandet tågade ombuden i procession till Storkyrkan med ärkebiskopen som på ömse sidor om sig hade statsråden Quensel och Zetterberg.⁵¹

Denna artikel är även en av två som i ett generellt sammanhang värderat kvinnor som högre nyhetsvärde än män under tiden för studien 1951.⁵² Trots rubrikerna får kvinnorna inte stor plats i artiklarna utan de domineras av män. Citatet ovan styrker tidigare slutsatser om att individen identifieras genom klass och kön i artikelmaterialen.

I religionsrelaterade artiklar får Jehovas vittnen stor negativ uppmärksamhet, judendomen återfinns i artiklar om Israel och islam endast i en reseskildring och i en bokrecension.⁵³ I följande citat framställs Jehovas vittnen som en sekt och kristendomen fungerar som referensram:

När kvinnan sedan började gå på möten och tog hem skrifter hade mannen, som vid rätten beskrevs vara en rättrogen statskyrkomedlem utan särskilt starka religiösa intressen, först blivit ledsen och sedan hysterisk. Inte därför att hustrun inte trodde på helvetet, utan därför att hon över huvud taget anslutit sig till den enligt hans och mångas mening asociala sekten, som enligt de upplysningar som lämnades vid rätten är det röda skynket nummer ett inte bara för statskyrkan utan för alla samfunds medlemmar i Dalarna.⁵⁴

Det märks dock en svag tendens som talar för att den institutionella religionen förlorat en del av sin auktoritet 1951. Detta genom rapporteringen om att de som utträtt ur kyrkan bildar ett eget förbund, frivillig morgonbön ger så lågt deltagande vid ett läroverk att deltagandet blir obligatoriskt och en skola firar 50 år på hedniskt vis.⁵⁵

Uppropet, som har sänts ut i anknytning till den nya religionsfrihetslagen, är undertecknat av en rad betrodda personer med rektor Stellan Arvidsson och Ture Nerman i spetsen. Förbundets syfte är ju bland annat att vara ett fritt forum för dem som lämnar statskyrkan och att bekämpa vidskepelse och fördomar, främst sådana som har sin rot i den kristna kyrkan [...] Religiös propaganda av kulturfientligt och fördummande slag måste förhindras [...] För övrigt måste man hålla med den talare som framhöll att då de kristliga har så gott

⁵¹ ”Tre kvinnor deltar i 25:e kyrkomötet”, 9/9-1951

⁵² ”Kvinna sensation i björnjägarlaget”, 11/9-1951

⁵³ ”Jehovavittne övergav hellre hemmet än sin sekt”, 6/9-1951, ”Indiskt svärd”, 30/8-1951, ”X (text saknas) antal judar flyttar till Israel under treårsperiod”, 2/9-1951, ”Bröllop i Labranda”, 9/9-1951, ”Flyktingfrågan central punkt vid Israelmöte”, 11/9-1951

⁵⁴ ”Jehovavittne övergav hellre hemmet än sin sekt”, 6/9-1951

⁵⁵ ”De kyrklösa bildar förbund”, 18/9-1951, ”Frivillig morgonbön lockade 11 procent”, 31/8-1951, ”Skolan utan morgonbön blev statlig 50-åring”, 16/9-1951, Dagens Nyheter

om kyrkor och möteslokaler att resonera i, är det inte mer än rätt att de konfessionslösa också har ett forum.⁵⁶

Citatet pekar på att det svenska samhället är uppe i en sekulariseringsprocess och att det 1951 finns en spänning mellan kristna och sekulära.

2.1.2 1989

I flertalet artiklar berörs förhållandet islam/väst där islam förknippas med ett förmodernt samhälle och väst står som kristet sekulärt ideal.⁵⁷ Här har det alltså skett en förskjutning från 1951 då spänningen fanns mellan kristna/sekulära värden till att nu främst handla om muslimska/sekulära. Påpekas bör att det både rör sig om kritik mot islam som oförenligt med svenska värderingar såväl som kritik mot den hållningen. Den utländska islamexperten och professorn Mohammed Arkoun försöker i en intervju förklara hur den muslimska världen håller på att förändras:

Efter 1950 har befolkningen i den muslimska världen fördubblats, och i dag är 60 procent av den under 25 år. Den generationen, som nu ska skaffa sig en fast grund i livet, har växt upp i ett extremt ideologiskt klimat, som är präglad både av en militant nationalism och av en islamisk arabisk kultur – som är en kultur stadd i upplösning. I det klimatet uppstår ett nytt socialt samtal, en ny självförståelse som delvis vilar på fragment av den gamla islamiska kulturen, dels på brottsstycken av en europeiskt påverkad nationalism, utan egentlig förankring i folket.⁵⁸

I en notis rapporteras om överraskande resultat i en undersökning utförd bland Frankrikes muslimer. Formuleringen att islam blivit en ”modern” religion vittnar om en attityd att islam står för traditionella och omoderna värden:

Opinionsyttringen tycks rymma ett vitt spektrum av hållningar och tolkas som att islam i Frankrike är på väg att bli en ”modern” religion, det vill säga alltmer en angelägenhet för individen.⁵⁹

⁵⁶ ”De kyrklösa bildar förbund”, 18/9-1951

⁵⁷ ”Muslimer missförstår svensk lag”, 8/4-1989, ”Koranen ger inte allt”, 9/4-1989, ”Modern Fransk islam”, 11/4-1989, ”Så byggde islamisk kultur”, 14/4-1989, ”Utsatt liv för svenska muslimer”, 15/4-1989, ”Rushdie får svar av svenska muslimer”, 15/4-1989, ”Lunchbön i Huddingemoskén”, 15/4-1989, ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989, ”Islamdebatt med hårda ord”, ”74 piskrapp för klädslarv”, 20/4-1989, ”Muslimskt mode i Domus”, 22/4-1989, ”Schein om andras religioner”, 23/4-1989, ”Muslimska kvinnor är lyckliga”, 30/4-1989, ”Moskéer byggs i rekordtakt”, 2/5-1989, ”Kyrkonytt”, 9/4 & 7/5-1989

⁵⁸ ”Koranen ger inte allt”, 9/4-1989

⁵⁹ ”Modern fransk islam”, 11/4-1989

Den övergripande bild som träder fram i artikelmaterialet vittnar om att Sverige vid den här tidpunkten blivit ett sekulärt samhälle med ökad mångfald, auktoritet innehas av experter och en kritik mot religion får större utrymme.⁶⁰ I kultur- och debattartiklarna finns en övergripande vilja att förstå islam. Men muslimerna som individer försvinner i resonemang om islam som samhällssystem och religionen reduceras ofta till att handla om islams syn på svensk lagstiftning och politik samt förtrycket av muslimska kvinnor.⁶¹ Parallellt återfinns ”Kyrkonytt” precis som 1951.⁶² Den kristna referensramen finns alltså fortfarande kvar fast den domineras av en sekulär.

2.1.3 2009

”Individuellt val att fasta under ramadan”, så lyder rubriken till en informationsruta om den muslimska fastemånaden ramadan.⁶³ Artikeln tar upp hur muslimska barn vill fasta trots deras föräldrars motstånd. Det är ett exempel som tyder på att religion nu ses som en privat angelägenhet i det svenska samhället och att vi lever i ett senmodernt samhälle där föreställningen om individens ansvar för sitt eget liv blir allt viktigare.⁶⁴ Artikelmaterialen erbjuder fler intervjuer med kvinnliga och manliga muslimer än under 1951 och 1989.⁶⁵ Sultán Sjöqvist menar att flera olika händelser som fått medialt utrymme, exempelvis Muhammedkarikatyrerna, Knutbyhändelserna och Åke Greens predikan om homosexuella, ökat allmänhetens intresse för religion. Som ett resultat har sekulära människors respekt ökat för det som av religiösa människor ses som heligt.⁶⁶ Den ökade toleransen Sultán Sjöqvist

⁶⁰”Humanistdagar i Lund - kulturarvet vapen mot vanmakt”, 9/4-1989, ”En långhelg med Koranen”, 9/4-1989, ”Utsatt liv för svenska muslimer”, 14/4-1989, ”40 000 muslimer i Stockholm blir fler- ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989, ”Lunchbön i Huddingemoskén”, 15/4-1989, ”Internationell expertsamling på Stockholmskonferens - Islamdebatt med hårda ord”, 17/4-1989, ”Schein om andras religioner”, 23/4-1989

⁶¹”Befängda tankar om islam”, 5/5-1989, ”Reaktionerna mot Rushdies bok - Muslimer missförstår svensk lag”, 8/4-1989, ”Koranen ger inte allt”, 9/4-1989

⁶²”Kyrkonytt”, 9/4-1989

⁶³”Barn mjukstartar med fastan”, 21/8-2009

⁶⁴ Sultán Sjöqvist 2006: 34

⁶⁵ ”Barn mjukstartar fastan”, 21/8-2009, ”Mot en ny identitet”, 1/9-2009, ”Efter gymnasiet ökade Mehdi Ghezalis intresse för religion”, 12/9-2009, ”UD ska få träffa gripna svenskar”, 17/9-2009, ”Muslimskt förbund besviket”, 19/9-2009, ”Tusentals festsugna i kö till slutbön för ramadan”, 21/9-2009

⁶⁶ Sultán Sjöqvist 2006: 34

framhåller är svag i artikelmaterialen från 2009⁶⁷ och det finns snarare en intolerans i val av sammanhang och argumentation.⁶⁸ En orsak kan vara att den ökade toleransen inte innefattar muslimer.

2.2 Islam i Sverige

2.2.1 1951

1§ Envar äger rätt att fritt utöva sin religion, såvitt han icke därigenom stör samhällets lugn eller åstadkommer allmän förargelse.⁶⁹

Året är 1951 och Religionsfrihetslagen antas i Sverige. Under september månad, då muslimerna fastar det året, fylls Dagens Nyheter med artiklar om att de kyrklösa bildar förbund, kyrkomötet sammanträder i riksdagen, sjuksköterskorna strejkar, oljekonflikten i Teheran trappas upp, Jehovas vittnen är en sekt och en ny utlänningslag omnämns.⁷⁰ Tidningen har vid den här tiden en antikommunistisk hållning och är kritisk mot den socialdemokratiska regeringen.⁷¹ Jobbannonser delas upp efter kön, kvinnor och män tituleras fru/herr och ABF ordnar kurser för att bryta hemisolering för husmödrar.⁷² Journalisterna på Dagens Nyheter är män och kvinnorna syns övervägande på reklamplats för skönhetsprodukter, mode, hem och familj.⁷³ Nämnas kvinnorna i artikelmaterialen är det oftast som ett bihang till mannen i rollen som hustru.⁷⁴ Ordentliga invandrare hyllas för deras bidrag

⁶⁷ ”Barn mjukstartar fastan”, 21/8-2009, ”Burka på danska”, 13/9-2009, ”Muslimskt förbund besviket”, 19/9-2009, ”Niqab: Dolt ansikte – inget för pedagoger”, 19/9-2009, ”Tusentals festsugna i kö till slutbön för ramadan”, 21/9-2009

⁶⁸ ”Livet i burkan suger”, 31/8-2009, ”Mot en ny identitet”, 1/9-2009, ”Voltaire botar fanatism”, 2/9-2009, ”Sharia: med skägget i brevlådan”, 10/9-2009, ”Förlaget vek ned sig”, 12/9-2009, ”Burka på danska”, 13/9-2009, ”Extrema ser Ghezali som martyrer”, 18/9-2009, ”Den här sortens framträdande är inte lämpligt för muslimer”, 21/9-2009,

⁶⁹ Religionsfrihetslag (1951:680)

⁷⁰ Dagens Nyheter Mikrofilmsarkiv, 27/8-27/9-1951, Södertörns Högskola

⁷¹ Johansson och Sundin, www.ne.se/DagensNyheter

⁷² Dagens Nyheter Mikrofilmsarkiv, 27/8-27/9-1951, Södertörns Högskola

⁷³ Dagens Nyheter Mikrofilmsarkiv, 27/8-27/9-1951, Södertörns Högskola

⁷⁴ Dagens Nyheter Mikrofilmsarkiv, 27/8-27/9-1951, Södertörns Högskola

på arbetsmarknaden.⁷⁵ Dagens muslimer omnämns som muhamedianer och blir till ett exotiskt folk i en romantiserad reseskildring från Turkiet.⁷⁶ I majoriteten av artiklarna omnämns människor generellt med nationalitet istället för med religiös tillhörighet.⁷⁷ Att muslimer vid den här tidpunkten är få och att Sverige fortfarande är ett homogent land blir tydligt då kyrkan tar plats på nyhetssidorna, annonsplats och i kolumner⁷⁸ och på sidorna för dödsannonser är det kristna korset överrepresenterat, förutom ett fåtal dödsannonser som pryds med davidsstjärnan.

2.2.2 1989

Det är nästan två decennier sedan första nedslaget i Dagens Nyheters mikrofilmsarkiv. Tio år har gått sedan den Iranska revolutionen 1979 och arbetskraftsinvandringen har övergått i flykting- och anhörighetsinvandring. Arbetsmarknaden är mättad och språk respektive utbildning värderas högt. Invandringen domineras av människor från Iran, Chile, Libanon, Polen och Turkiet.⁷⁹ Dagens Nyheters oberoende och liberala hållning upprätthålls och tidningen har under 1960- och 70-talet genomgått en redaktionell förnyelse där samhällsbevakningen breddats och kultursidorna öppnats upp för den vänsterradikala

⁷⁵ ”Flyktingfamilj till Skåne”, 4/9-1951, ”Driftigt folk slår rot”, 6/9-1951, ”Fast jobb i skogen”, 7/9-1951

⁷⁶ ”Bröllop i Labranda”, 9/9-1951

⁷⁷ ”Mossadeqs avgång krävs”, 27/8-1951, ”Östtyska flyktingar får stanna i Sverige”, 30/8-1951, ”medlingstrevare i Teheran”, 30/8-1951, ”10 000 tyskar i arabisk tjänst”, 31/8-1951, ”Finnar överföll Södertäljetekniker”, 3/9-1951, ”Sex egypter mottogs inte på pensionat”, 3/9-1951, ”etiopisk prins med svenska sparkades av hop”, 7/9-1951

⁷⁸ ”God vän med häxor”, 27/8-1951, ”Heliga vägens slutpunkt funnen”, 27/8-1951, ”Kyrkovarning för misstro mot staten”, 28/8-1951, ”Spiritualistkongressen utställer seansbilder och ”andefotografier””, 28/8-1951, ”Stockholmspräster på möte hyllade statsrådet Quensel”, 28/8-1951, ”Den dyra fastan”, 28/8-1951, ”Biskop Björkquist”, 31/8-1951, ”Predikoproven bort krav av prästmöte”, 31/8-1951, ”Frivillig morgonbön lockade 11 procent”, 31/8-1951, ”Pastoral nervkur”, 1/9-1951, Föredrag: ”Om insemination”, 3/9-1951, ”drottning Ingrid och kung Gustav Adolf med vid S:ta Mariakyrkans jubileum”, 3/9-1951, ”Femtonåring ångra tvångsdopet”, 3/9-1951, ”Möten – kyrkor och religiösa samfund”, 5/9-1951, ”Jehovas vittnen nekas vårda sin dotter”, 6/9-1951, Annons: ”Kyrkmötet”, 7/9-1951, ”Jehovavittnen före idrotten”, 8/9-1951, ”Ärkebiskopen tackar”, 10/9, ”Kyrklig motionär vill mota staten”, 11/9-1951, ”Kinamissionär hem efter fem år”, 11/9-1951, ”Jehovavittne dömd för tredje gången”, 11/9-1951, ”Kyrkomötesmotion om arbetsformerna”, 12/9-1951, ”Tio kyrkomotioner”, 13/9-1951, ”Ny översättning av bibeln”, 16/9-1951, ”Utträdande ur kyrkan planerar eget förbund”, 16/9-1951, ”Rektorer motionerar vid kyrkomötet mot ”katoliserande” rituella bruk”, 16/9-1951, ”Skolan utan morgonbön blev statlig 50-åring”, 16/9-1951, ”Sensationellt kyrkofynd”, 18/9-1951, ”De kyrkolösa bildar förbund”, 18/9-1951, ”Jehovavittne blev fränkämt vården av sin femåriga dotter”, 20/9-1951, ”Folket i bön utanför Buckingham Palace”, 24/9-1951, ”Biskoparnas plikt att ingripa mot präster som vill leka Rom”, 26/9-1951

⁷⁹ SCB, Efterkrigstidens invandring och utvandring

opinionen.⁸⁰ Det här är året handläggningstiderna, för beslut om uppehållstillstånd, kortas samtidigt som cirka 6000 personer får uppehållstillstånd nästan enbart på grund av långa handläggningstider. Redan i december samma år skärps kraven igen efter stor ökning av asylsökande.⁸¹ 1989 har de flesta organisationer och föreningar som än i dag företräder Sveriges muslimer etablerats.⁸²

I Dagens Nyheter skrivs det artiklar i samband med att en islamkonferens hålls i Stockholm under maj månad, kyrkonytt finns kvar, mansmässa om jämställdhet anordnas, ny utlänningslag missgynnar asylsökande barn och invandringsministern är en kvinna.⁸³ Under tidsperioden för studien är islam som religion och muslimer som grupp det som generellt dominerar artikelmaterialen.⁸⁴ Muslimska svenska män träder fram och kräver att få plats i samhället samtidigt som svensk expertis fungerar språkrör.⁸⁵ Materialet präglas av en vilja att förstå islam och de muslimer som flyttat till Sverige. Det kan vara en stark tendens på grund av den islamkonferens som hölls och vidare forskning är nödvändigt för att fastslå klimatet som rådde för muslimer i Sverige 1989. Det som kan konstateras är att ett missnöje verkar finnas bland praktiserande svenska muslimer medan de sekulariserade muslimerna aldrig återfinns som avsändare eller representanter.

I artikelmaterialen från Dagens Nyheter 1989, som rör islam och muslimer, är det dominerade ämnet islam i Sverige vilket går emot Håkan Hvitfelt som menar att islam fram för allt förekommit i nyheter från utlandet.⁸⁶ Under tidsperioden 7/4-7/5-1989 berör 15 av 19 artiklar indirekt eller direkt islam i Sverige.⁸⁷ Detta kan delvis förklaras av att utländska händelser relaterats till muslimer i den svenska kontexten och dessutom är valet av studieperiod baserat på infallandet av ramadan. Islams förenlighet med svenska värderingar, islams historia, hur den muslimska befolkningen ökar i Sverige, svenska muslimers yttrandefrihet och den muslimska kvinnans situation är framträdande ämnen som det

⁸⁰ Johansson och Sundin, www.ne.se/DagensNyheter

⁸¹ SCB, Efterkrigstidens invandring och utvandring

⁸² Andersson & Sander (red): 458

⁸³ "Koranen ger inte allt", 9/4-1989, "Kyrkonytt", 9/4 & 7/5-1989, "Asylbarn i kläm", 11/4-1989, "Mansmässa om jämställdhet", 16/4-1989

⁸⁴ "Muslimer missförstår svensk lag", 8/4-1989, "Koranen ger inte allt", 9/4-1989, "Modern Fransk islam", 11/4-1989, "Så byggde islamisk kultur", 14/4-1989, "Utsatt liv för svenska muslimer", 15/4-1989, "Rushdie får svar av svenska muslimer", 15/4-1989, "Lunchbön i Huddingemoskén", 15/4-1989, "Vi ska bli viktiga i samhället", 15/4-1989, "Islamdebatt med hårda ord", "74 piskrapp för klädslarv", 20/4-1989, "Muslimskt mode i Domus", 22/4-1989, "Schein om andras religioner", 23/4-1989, "Muslimska kvinnor är lyckliga", 30/4-1989, "Moskéer byggs i rekordtakt", 2/5-1989

⁸⁵ Se ovanstående not, "Befängda tankar om islam", 5/5-1989

⁸⁶ Hvitfelt 1998: 75

⁸⁷ Se not 84-85, "En långhelg med koranen", 9/4-1989, "JK åttalar närradio för rashets", 11/4-1989, "Måste vi förbjuda sionismen", 22/4-1989

debatteras eller rapporteras om.⁸⁸ Det finns en tydlig tendens i artiklarna att islam och muslimer omnämns i negativa sammanhang. Detta betyder dock inte att avsändaren alltid framställer islam negativt. Tvärtom är det ett genomgående inslag att, det jag förmodar vara icke-muslimska svenska, experter tar islam i försvar och försöker skapa förståelse för islam. Det är troligt att det är ett resultat av islamkonferensen för i övriga artiklar finns en mottendens där muslimer framställs som lätta att kränka, omoderna, männen som kvinnoförtryckare, kvinnorna som förtryckta och islam som en enhetlig, mansdominerad religion. Följande citat får illustrera tendensen där man nyanserar bilden av muslimer och islam:

Vad är islam, och hur ser det ideala islamiska samhället ut? Frågan är avsiktligt dum. För det finns självklart lika många svar som det finns troende. Den kärna kring vilken alla kan enas krymper snabbt när diskussionen fördjupas.⁸⁹

I den här artikeln recenserar den kvinnliga journalisten en bok om islams historia som är skriven av en manlig svensk icke-muslimsk expert.⁹⁰ Artikeln försöker förklara islam och hitta likheter med det kristna väst. I en annan artikel avfärdas och förlöjligas koranen och i sin helhet ställs islam som negativ motpol till det kristna sekulära samhället:

En iakttagelse som knappast någon icke-muslimsk läsare kan undgå är emellertid att Koranen i det skick eftervärlden har fått den om hand är häpnadsväckande illa redigerad [...] Redan i den arabiska förlagan är kapitlen i stället ordnade efter fallande längd (!) [...] Det hela blir till en exegetisk trasmatta, bakom vilken inte ens ett artistiskt handlag alltid är så lätt att skönja.⁹¹

Även om muslimer i Sverige vid den här tidpunkten börjar kräva att få utrymme i samhället är majoritetens geografiska läge detsamma som Dagens Nyheter – Stockholm – och kan vara anledningen till att islam ges utrymme. Vilket utrymme muslimer har haft i svensk landsortspress under 1951-1989 skiljer sig förmodligen avsevärt men vidare forskning med jämförande studier är nödvändigt.

⁸⁸ Se not 84-85

⁸⁹ ”Så byggdes en islamisk kultur”, Marina Stagh, 14/4-1989

⁹⁰ Antagandet är baserat på författarens namn

⁹¹ ”En långhelg med Koranen”, Allan Lundberg, 9/4-1989

2.2.3 2009

Det är nio år efter staten och svenska kyrkans skilsmässa. År 2009 slår invandringen rekord med över 100 000 personer och fördelningen mellan könen är nästan jämn, men med lite fler män än kvinnor.⁹² Nationaliteter som dominerar invandringen, utifrån storleksordning, är svenskar, irakier, somalier, polacker, danskar, kineser, tyskar, iranier och finskar.⁹³ I statistik från 2003 anger Statistiska centralbyrån att 22 % av Sveriges befolkning är muslimer och 33 % kristna.⁹⁴ Dagens Nyheter har 2009 en upplaga på över 300 000 exemplar, tidningen trycks i tabloidformat och beteckningen är bytt till oberoende liberal.⁹⁵

Under september månad 2009 kan man läsa om hur muslimerna mjukstartar ramadan, att tusentals festsugna muslimer köar för slutbönen, burkan debatteras och sänkta bidrag oroar kyrkan. Gamla könsroller lever kvar på nätet, feministisk porr blir ett alternativ, våld i samkönade relationer uppmärksammas och regeringen förlänger kvinnoomsorg. Det är val i Afghanistan, Iran anrikar uran, regeringen får kritik för sin jobbpolitik för flyktingar och homosexuella män från Irak utvisas från Sverige.⁹⁶ Identitetsmarkörer har bytts ut, nu identifieras individer med religiös tillhörighet istället för med nationalitet, som 1951, när det kommer till islam och Hvitfelts påstående om islams ökade nyhetsvärde de senaste decennierna bekräftas.⁹⁷ Materialet domineras av muslimer som individer, män och kvinnor, och bekräftar en förskjutning från att fokus låg på arbetsrelaterade frågor 1951 till att det 2009 är fokus på bland annat kön, etnicitet och mänskliga rättigheter.⁹⁸

I artikelmaterialen från Dagens Nyheter 21/8-21/9-2009 berörs indirekt eller direkt islam i Sverige i 13 av 17 artiklar som berör islam.⁹⁹ Ramadan, terrorism, burka och nikab, islamofobi och att svenska muslimer blir fler är ämnen som behandlas i texterna. Den nationella dominansen kan förklaras av att det är den muslimska fastemånaden ramadan. En troligare förklaring är att antalet människor med muslimska rötter i Sverige ökat. Med

⁹² SCB, Efterkrigstidens invandring och utvandring

⁹³ Se ovanstående not

⁹⁴ SCB, Mer statistik för alla 2003, Världens religioner

⁹⁵ Johansson och Sundin, www.ne.se/DagensNyheter

⁹⁶ Dagens Nyheter Mikrofilsarkiv, 27/8-27/9-1951, Södertörns Högskola

⁹⁷ Brune (red) Hvitfelt 1998: 74

⁹⁸ Sultán Sjöqvist 2006: 35

⁹⁹ "Barn mjukstartar fastan", 21/8-2009, "Victoria Bergsman blickar österut", 31/8-2009, "Livet i burkan suger", 31/8-2009, "Mot en ny identitet", 1/9-2009, "Voltaire botar fanatism", 2/9-2009, "Sharia: med skägget i brevlådan", 10/9-2009, "Efter gymnasiet ökade Mehdi Ghezalis intresse för religion", 12/9-2009, "Förlaget vek ned sig", 12/9-2009, "UD ska få träffa gripna svenskar", 17/9-2009, "Muslimskt förbund besviket", 19/9-2009, "Extrema ser Ghezali som martyr", 19/9-2009, "Niqab: dolt ansikte – inget för pedagoger", 19/9-2009, "Tusentals festsugna i kö till slutbön för ramadan", 21/9-2009

undantag för två artiklar omskrivs islam och muslimer i negativa sammanhang som terrorism, kvinnoförtryck, kollektiv kränkning och fundamentalism.¹⁰⁰ I de avvikande artiklarna porträtteras glada, fastande barn och festsugna muslimer som avslutar ramadan. Det är möjligt att ingen mottendens skulle finnas om en annan månad under 2009 valts i studien.

En tydlig skillnad från 1989 är att den icke-muslimska svenska expertisens försvar av islam är näst intill obefintlig 2009. I stället för att fokusera på att försöka förstå islam försvaras nu muslimer mot islamofobin i Sverige samtidigt som avsändarna eller representanter framställer islam som bärare av negativa värden. Detta bekräftas av en undersökning som gjordes 1997 om svenskars attityd gentemot islam där nästan hälften inte ville att muslimer skulle tillåtas bygga moskéer i Sverige.¹⁰¹ Hvitfelt drar slutsatsen att svenskar stöder religionsfrihet med undantag för muslimer. Han ifrågasätter om den negativa attityden mot islam främst är religiös då det skulle kunna vara ett slags främlingsfientlighet där islam blir symbolen för det okända och hotfulla.¹⁰²

1989 var det med andra ord tydligare vem som var avsändare och vad den stod för. År 2009 är artiklarna enligt min uppfattning både och, i samma andetag som islam smutskastas försvaras den. Eftersom så få artiklar nämner muslimer i neutrala eller positiva sammanhang lever stereotypa föreställningar vidare om att islam är kvinnoförtryckande och måste moderniseras för att accepteras i Sverige. Jag anser att vårt reflexiva senmoderna medvetande omöjliggör för en öppen islamofobisk hållning och avsändaren måste därmed skylta sina fördomar i politiskt korrekta argument. Ett citat som exemplifierar att muslimer nämns i negativa sammanhang men där det framstår som att journalisten är tolerant är följande:

Alia Khalifa säger i radion att hon inte skulle vara beslöjad inomhus med barnen, däremot i kontakten med barnens pappor. Alia Khalifa säger redan där att hon inte kan tänka sig manliga arbetskamrater, att det vid sjukdom inte går att ringa in några manliga vikarier och att pappor vid hämtning måste vänta utanför dörren tills Alia Khalifa bytt om. Det är orimligt. Alia Khalifa bör byta yrkesbana. Eller garderob.¹⁰³

I den här ledaren skriver den kvinnliga journalisten att beslöjning är okej inom vissa yrken medan det inte fungerar inom andra. Hon framstår som tolerant samtidigt anser jag att även om islam inte omnämns direkt låter hon islam bli lika med en fundamentalistisk tolkning av

¹⁰⁰ Se föregående not, ”Domstol utreder spöstraff”, 25/8-2009, ”Burka på danska”, 13/9-2009, ”Småborgarens inre kollision – om dansk kulturkamp som förflyttas”, 17/9-2009, ”Den här sortens framträdande är inte lämpligt för muslimer”, (datum saknas), ”Domstol utreder spöstraff”, 25/8-2009

¹⁰¹ Brune (red) Hvitfelt 1998: 73

¹⁰² Brune (red) Hvitfelt 1998: 73-74

¹⁰³ ”Niqab: Dolt ansikte – inget för pedagoger”, Hanne Kjöllner, 19/9-2009

islam där alla kvinnor skyler sig och vägrar umgå med män. I ett av de få undantagen rapporteras det om hur svenska muslimer firar ramadan i Sverige och reportern följer en flicka och hennes mamma:

- Det viktigaste med ramadan är att förlåta och vara snäll, och inte ljuga eller svära. Att inte bli sur och irriterad är mycket svårare än att fasta. Jag är van vid att bråka lite, säger Nathali.¹⁰⁴

I nyhetsartikeln framställs islam som en del av det svenska samhället då skolan anpassar studiedagar efter ramadan. Läsaren informeras genom en snabbguide om vad ramadan innebär och på dn.se kan man chatta med den intervjuade mamman. Svenska muslimer är i det här fallet moderna och inget främmande utan en del av vardagen.

2.3 Kön

2.3.1 1951

Under rubriken Islam i Sverige nämndes det att kvinnor generellt sett hade lite utrymme i artikelmaterialen från 1951 och återfanns på reklamplats eller som bihang till männen.¹⁰⁵ Endast två artiklar nämnde muhamedianer och i den ena, som är en reseskildring från Turkiet, beskrivs den muslimska kvinnan följande:

Där fick hon undergå den tvagningsceremoni som garanterade hennes jungfrudom inför det stundande bröllopet, alldeles som myten visste att berätta om Hera, brudarnas skyddsgudinna. Nu badades bruden i hemmet, och källan hade för länge sedan sinat och glömts, men processionen och dess namn lever kvar [...] Bondkvinnornas klädsel med huvuddok och pannbindel är inte så olik den som deras attiska systrar bar. Och kvinnorna är spenstliga och välbyggda som spartanskor, raka motsatsen till det orientaliska haremsidealet.¹⁰⁶

Inte bara kvinnorna mystifieras och romantiserar utan även männen, miljön och islam:

Snart föll mörkret. Nymånen trädde fram som en ung brud omgiven av sitt kosmiska bröllopsfölje [...] Svarthyad och dyster som Mörksens furste tar pukslagaren hem avgiften.

¹⁰⁴ ”Barn mjukstartar med fastan”, Ann Persson, 21/8-2009

¹⁰⁵ Dagens Nyheter Mikروفilmsarkiv, 27/8-27/9-1951, Södertörns Högskola

¹⁰⁶ ”Bröllop i Labranda”, Professor Gösta Säflund, 9/9-1951

Nästa man går in, spänd, koncentrerad och beslutsam som en olympisk kulstötare. – Så fortgick det till gryningen, utan annan spisning än ett par anlssnapsar med tilltugg.¹⁰⁷

Genom artikeln svävar det kvinnliga könet som en skugga bakom mannens, då och då dyker hon fram som statist till männen som det berättas om. Den muslimska kvinnan framställs i förhållande till hennes kropps renhet och skönhet. Hon blir en söt dotter, en temperamentsfull tvätterska eller en ren jungfru. Männen karaktäriseras både i förhållande till sin mentala och fysiska styrka och de är aktiva subjekt som för berättelsen framåt. Muhamedianernas traditioner separerar enligt berättaren kvinnor och män, vilka kvinnorna är och vad de gör kan då endast bli abstrakta föreställningar. Det är en artikel berättad med en mans ögon, en man som endast får tillgång till de manliga muhamedianernas värld.

2.3.2 1989

I Dagens Nyheter, under perioden för studien 1989, är den muslimska kvinnan belöning i muslimernas paradys, svarthåriga slavinnor i ett harem, hustru till en man och ett förtryckt kollektiv.¹⁰⁸ Endast i en artikel, där avsändaren kan antas vara en icke-muslimsk svensk kvinnlig expert, argumenteras det för att muslimska kvinnor inte är förtryckta utan en del av Sveriges arbetarklass.¹⁰⁹ Den dominerande tendensen är att den muslimska kvinnan osynliggörs i artiklarna som handlar om islam och muslimer generellt. Endast i förhållande till kvinnoförtryck får de en röst eller ett språkrör där avsändaren uteslutande är kvinnor. Bilden som träder fram är den muslimska kvinnan som ett passivt sexualiserat objekt som mannen måste reglera. En intressant motbild är att i intervjuer med muslimska kvinnor i Sverige framhåller samtliga en självförståelse där de är aktiva subjekt.¹¹⁰ I en annan artikel, skriven av en muslimsk kvinna från Islamska informationsföreningen, framhålls att muslimska kvinnor är lyckliga över att vara muslimer och att det inte finns någon längtan bland det kvinnliga muslimska kollektivet att bli sekulariserade svenskar:

Helt kallt konstaterar Sjöholm att islam är en religion där segregationen sker efter kön (!) Alltså fortsätter hon, är kvinnan en ”halv man” som skall hållas på plats med hjälp av religionens lagar. Hon är mannens slav och är skyldig att hålla honom med sexuell service. Dessutom tvingas hon in i hemmet (=fängelset?) att utföra oavlönat lågstatusarbete[...] Många kvinnor vill vara hemma, sköta hemmet, småbarnen, ta hand om sina gamla föräldrar

¹⁰⁷ ”Bröllop i Labranda”, Professor Gösta Säflund, 9/9-1951

¹⁰⁸ ”En långhelg med koranen”, 9/4-1989, ”Averoes spaning”, 9/4-1989, ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989, ”74 piskrapp för klädslarv”, 20/4-1989

¹⁰⁹ ”Befängda tankar om islam”, Socialantropolog Annika Rabo, 5/5-1989

¹¹⁰ Sultán Sjöqvist 2006, Karlsson Minganti 2007, Månsson 2002

osv. De känner att det är deras kompetensområde där deras talanger gör sig bäst. Det är här jämställdheten skall verka på så sätt att dessa kvinnors yrken skall ha samma status som andra yrken[...] Har Elsa Sjöholm någonsin funderat på om det inte är så att muslimska kvinnor aldrig i livet skulle vilja bli sekulariserade svenskar utan istället är mycket stolta och lyckliga över att få vara muslimer?¹¹¹

Synen på kön som representeras här överensstämmer med Sultán Sjöqvist och Pia Karlsson Mingantis studier, på svenska kvinnliga konvertiter till islam respektive unga muslimska tjejer i islamisk väckelse i Sverige, där kvinnor och män ses som jämställda inför gud men med biologiskt olika kön som komplementerar varandra.¹¹² Här uppstår en tydlig spänning även om avsändaren försöker försvara och förklara sin tolkning av islam. Genom att hon hävdar att muslimska kvinnor aldrig skulle vilja bli sekulariserade svenskar signalerar hon att muslimska kvinnor är som hon och att islam inte är förenligt med svenska värderingar. En nyhetsartikel om Iran rapporterar om regimens hårda krav på muslimska kvinnors klädsel:

I en första kommentar sade vice generalsekreteraren i det iranska kvinnoförbundet, parlamentsledamoten Marziyeh Hadidchi Babbagh, att ”enbart kroppsaga” inte kan avskaffa olämplig klädsel.¹¹³

Senare nämns det att kvinnoförbundet leds av ayatolla Khomeinis dotter. Även om det indikerar på att förbundet samarbetar med regeringen som förtrycker folket framställs den muslimska kvinnan både som förtryckt av de muslimska männen och andra muslimska kvinnor. I artikeln reduceras den muslimska kvinnan till sin kropp vars sexualitet måste kontrolleras genom religiösa lagar. Ingen bakgrundsinformation ges till det politiska läget i Iran.¹¹⁴

2.3.3 2009

Under september månad 2009 har bilden av den muslimska kvinnan nyanserats lite. Fortfarande är den dominerande bilden av den muslimska kvinnan som förtryckt. Den stora skillnaden är att det rapporteras om att kvinnorna gör motstånd mot förtrycket.¹¹⁵ Det

¹¹¹ ”Muslimska kvinnor är lyckliga”, Monjia Sonnius, 30/4-1989

¹¹² Sultán Sjöqvist 2006, Karlsson Minganti 2007

¹¹³ ”74 piskrapp för klädsel”, 20/4-1989

¹¹⁴ En diskussion kring Iran och Afghanistan finns under rubriken ”Fundamentalisten”

¹¹⁵ ”Domstol utreder spöstraff”, 10/9-2009, ”Sharia: med skägget i brevlådan” 10/9-2009

rapporteras om muslimska kvinnor som dömts för ölrickande och för att ha använt byxor. I stället för att falla offer för maktens män gör de motstånd genom att välkomna sina domar och bjuda in internationell press. De kvinnliga icke-muslimska¹¹⁶ journalisterna framställer den muslimska kvinnan som trött på förtryck och med en vilja att frigöra sig från den religiösa snaran som islam enligt avsändaren verkar innebära. Det återfinns exempelvis i ledaren ”Sharia: med skägget i brevlådan”, ”Mot en ny identitet” och ”Niqab: Dolt ansikte – inget för pedagoger”. Denna tendens hyllar kvinnors styrka på ett generellt plan och kanske finns en förhoppning om en delad kamp mot patriarkatet. Men åter igen blir islam symbol för kvinnoförtryck och det sekulära för kvinnans frigörelse.

Den svenska muslimska kvinnan får utrymme i den positiva rapporteringen om ramadan där en flicka och hennes mamma intervjuas. Detta kan ses som ett trendbrott. Överlag finns det alltså en mottendens i artiklarna 2009 där den muslimska kvinnan blir mer nyanserad. Nu är hon en förtryckt kvinna med girlpower som inte tar skit från någon och offerrollen lämnas till de som använder burka eller niqab:

I Sudan har motsvarande skäggiga män tvingats retirera. Journalisten Lubna al-Hussein åtalades för att ha burit byxor på en restaurang. Hon kom till rättegången – iklädd samma gröna byxor. Utanför rättssalen hade hundratals andra kvinnor med byxor samlats. Samt internationell press [...] kanske är det inte slutet vi ser, utan början på något mycket större. Och låt oss då minnas två namn: Kartika Sari Dewi och Lubna al-Hussein.¹¹⁷

Citatet bekräftar bilden av mannen som förtryckare men även den muslimska kvinnans motstånd. Männen är antingen terrorister eller kvinnofientliga ledare. Endast i en artikel kan man se ett undantag, i bilden av den muslimska mannen, då författaren till ”Medinas juvel” framhåller profeten Muhammeds positiva kvinnoosyn:

- Min avsikt [med boken] var att hedra dessa kvinnor [Muhammeds 12 fruar]. Jag ville också hedra Muhammed själv. Han hade ju en mycket positiv inställning till kvinnor. Man skulle till och med kunna kalla honom feminist.¹¹⁸

Den kvinnliga amerikanska författaren skrev boken på grund av den ökade fientligheten som hon upplevde drabbade USA efter attacken på World Trade Center den 11 september 2001.

¹¹⁶ Antagandet grundas på namn

¹¹⁷ ”Sharia: med skägget i brevlådan”, 10/9-2009

¹¹⁸ ”Förlaget vek ned sig”, 12/9-2009

Att hon uttalar sig positivt om Muhammed överskuggas dock av artikelns fokus; att hon nu har livvakt på grund av hot från den muslimska världen.¹¹⁹

2.4 Yttrandefrihet

Den enskilt största mediala händelse i Sverige som rört islam var när den iranske ledaren ayatolla Khomeini utfärdade en dödsdom mot den indiskfödda författaren Salman Rushdie 1989.¹²⁰ Salman Rushdie skrev den islamkritiska boken ”The Satanic verses” som väckte stor uppståndelse bland muslimer världen över. Islam och yttrandefrihet är alltså ett återkommande tema i artikelmaterial: Radio Islam och ”Rushdieaffären”, 1989, och boken ”Medinas juvel”, 2009.¹²¹ I artiklarna från 1989 uttrycker svenska muslimska manliga företrädare hur utsatt deras liv blivit efter dödsdomen¹²², Bonniers överväger att ge ut en muslimsk ”motbok” samtidigt som ”Satansverserna” ges ut på svenska¹²³ och expertis vill nyansera bilden av muslimer som mer än Khomeinianhängare¹²⁴. Samtidigt uttrycks en oförståelse för islam och muslimsk yttrandefrihet som oförenligt med svensk lagstiftning.¹²⁵ Även om försök görs att försvara de svenska muslimerna så blir den totala bilden ändå att muslimer i allmänhet är lätta att kränka och att de som kollektivt använder våld när de blir upprörda. I en intervju med en svensk muslimsk manlig representant sammanfattas den motstridiga bild som framträder i artiklarna:

Vi är inte Khomeinianhängare, vi vill bekämpa boken. Men vi är en del av det svenska samhället och vill göra det med fredliga medel [...] I en broschyr han ger mig står ”Den islamiska idén om yttrandefrihet är betydligt överlägsen den som är rådande i västerlandet.

¹¹⁹ ”Förlaget vek ned sig”, 12/9-2009

¹²⁰ Brune (red) Hvitfelt 1998: 75

¹²¹ ”Muslimer missförstår svensk lag”, 8/4-1989, ”Koranen ger inte allt”, 9/4-1989, ”Modern fransk islam”, 11/4-1989, ”JK åtalar närradio för rashets”, 11/4-1989, ”Utsatt liv för svenska muslimer”, 15/4-1989, ”Rushdie får svar av svenska muslimer”, 15/4-1989, ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989, ”Islamdebatt med hårda ord”, 17/4-1989, ”Måste vi förbjuda sionismen”, 22/4-1989, ”Moskéer byggs i rekordtakt”, 2/5-1989, ”Befängda tankar om islam”, 5/5-1989, ”Förlaget vek ned sig”, 12/9-2009

¹²² ”Utsatta liv för svenska muslimer”, 14/4-1989

¹²³ ”Rushdie får svar av svenska muslimer”, datum saknas

¹²⁴ ”Koranen ger inte allt”, 9/4-1989, ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989, ”Islamdebatt med hårda ord”, 17/4-1989, ”Befängda tankar om islam”, 5/5-1989

¹²⁵ ”Muslimer missförstår svensk lag”, 8/4-1989, ”Rushdie får svar av svenska muslimer”, datum saknas

Under inga omständigheter skulle islam tillåta någon att propagera för ondska och omoral.¹²⁶

Mediebevakning som syftar till förståelse av islam är problematisk. Det handlar om att stereotypa symboler i bild- och skriftspråket; kvinnor i slöja, ”Allah”, ”fundamentalism”, män som ligger på knä och ber etc., blivit negativt laddade på grund av medias ensidigt negativa rapportering. Oavsett saklig information styrs då läsaren av symbolernas negativa laddning.¹²⁷

2.4.1 Oljekrisen & Rushdieaffären

Iran, Afghanistan och Pakistan är länder som återkommit i nyhetsrapporteringen från 1951, 1989 och 2009. I artiklarna från 1951 rör det sig om ”Oljekrisen” där Iran inte sammankopplas med islam.¹²⁸ Vid den här tidpunkten försökte iranska nationalistiska och reformistiska krafter ännu en gång att demokratisera samhället, utveckla ekonomin och förstärka den nationella industrin. Bland annat försökte premiärminister Mohammad Mossadeq nationalisera oljeindustrin som kontrollerades av britterna. Men på grund av en USA-stödd kupp mot Mossadeq återfick Shahan makten och de demokratiska krafterna besegrades.¹²⁹

1989, tio år efter den Iranska revolutionen, rapporteras det om Iran främst på grund av ”Rushdieaffären”.¹³⁰ 2009 är det val i Afghanistan, rapporter om valfusk i Iran och Pakistan är landet där fyra svenska muslimer grips misstänkta för terrorism.¹³¹ Mellanöstern

¹²⁶ ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989

¹²⁷ Hvitfelt 1998: 82-84

¹²⁸ ”Mossadeqs avgång krävs, politisk storm i Teheran”, 27/8-1951, ”Medlingstrevare i Teheran, Grady i audiens hos schahen”, 30/8-1951, ”Mossadeq vägrade vika USA-medlaren ger upp”, 31/8-1951, ”Minister och deputerad i slagsmål då Mossadeqs oljepolitik fick kritik”, 3/9-1951, ”Ultimatum av Mossadeq stoppades i Teheran”, 6/9-1951, ”England inställer export av råvaror till Persien”, 11/9-1951, ”Persien godtar ej kompromiss om folket stöder regeringen”, 17/9-1951, ”Utrensningstvång i Persien”, 19/9-1951

¹²⁹ Moghadam (red) Tohidi 1994: 112

¹³⁰ ”Muslimer missförstår svensk lag”, 8/4-1989, ”Koranen ger inte allt”, 9/4-1989, ”Tio år efteråt”, 9/4-1989, ”Vad tjänade offren till?”, 9/4-1989, ”Modern fransk islam”, 11/4-1989, ”Utsatt liv för svenska muslimer”, 14/4-1989, ”Vi ska bli viktiga i samhället”, 15/4-1989, ”Rushdie får svar av svenska muslimer”, 15/4-1989, ”Islamdebatt med hårda ord”, 17/4-1989, ”Iran- 74 piskrapp för klädslarv”, 20/4-1989, ”Schein om andras religioner”, 23/4-1989, ”Muslimsk entusiasm i Sovjet- Moskéeer byggs i rekordtakt”, 2/5-1989, ”Befängda tankar om islam”, 5/5-1989, ”Iran råder palestinier till mord”, 6/5-1989

¹³¹ ”Valet i Afghanistan – Afghanerna trotsade talibanernas hot”, 21/8-2009, ”Osäkra siffror visar på knapp ledning för Karzai”, 25/8-2009, ”Toppolitiker riskerar hårda straff i Iran”, 25/8-2009, ”Förtrycket fortsätter”, 27/8-2009, ”Till storebrors hjälp”, 29/8-2009, ”Victoria Bergsman blickar österut”, 31/8-2009, ”Iranskt utspel inför ny förhandlingsrunda”, 2/9-2009, ”Tystnad om gripne svensken”, 12/9-2009, ”Efter gymnasiet ökade Mehdi Ghezalis intresse för religion”, 12/9-2009, ”Tusenårig poesi blir ny motståndsmusik”, 15/9-2009, ”Kvinnors framgång får inte tillskrivas Ahmadinejad”, 16/9-2009, ”Extrema ser Ghezali som martyr”, 18/9-2009, ”UD ska få träffa gripna svenskar”, 17/9-2009, ”Muslimskt förbund besviket”, 19/9-2009

står alltså ofta i fokus i sammanhang där islam nämns och Valentine Moghadam framhåller komplexiteten bakom islamisternas utbredelse i området:

In fact, the rise of Islamist movements and the turn to (re)veiling should not be seen purely in cultural terms. The causes of Islamist movements are complex and involve political, economic, and cultural factors, including an important external factor – financial and military support from Saudi Arabia, Kuwait, and the Islamic Republic of Iran (and, in case of Afghanistan, the United States, Pakistan, and China). [...] the crucial backdrop to the Islamist challenge in the Middle East is widespread disillusionment with the national liberation model, the inability of existing political system and regimes to live up to the promises of the 1950s-70s, and especially the failure to deliver the benefits of socio-economic development (modernization to some).¹³²

Iran och Afghanistan delar ett flertal karaktäristiska drag och erfarenheter då de, som grannländer med muslimsk majoritetsbefolkning, genomgick drastiska politiska och sociala förändringar under andra halvan av 1970-talet. Den stora skillnaden mellan de båda revolutionerna som ägde rum var att den i Iran hade folkets stöd medan den i Afghanistan stöddes av en icke-representativ regim.¹³³ I båda fallen har försöken att sekularisera staterna misslyckats. Kvinnan har stått i revolutionernas centrum där deras identitet använts som politiska symboler:

The two cases [Iran and Afghanistan] vividly illustrate the salience of gender in politics, revolutions, struggles around cultural identity, and social movements. In both cases, revolutionaries deemed that something was wrong with society and that addressing *massale-i-zan* (the women question) would solve the problem. In Iran, the Islamic authorities saw a deep moral and cultural crisis exemplified in “the naked woman”; to solve the problem, women had to be covered and domesticated. By contrast, in Afghanistan, the secluded, illiterate, veiled woman was seen by the revolutionaries as exemplifying the country’s backwardness; consequently, women had to be educated and uncovered. In both cases, revolutionizing society and transforming women were two sides of the same coin.¹³⁴

Islam har i västerländsk media framstått som en kvinnoförtryckande religion. Vilket är fallet i exempelvis Afghanistan, som kan sägas ingå i ”det patriarkala bältet” som sträcker sig från norra Afrika, genom Mellanöstern, till norra indiska subkontinenten och delar av den kinesiska landsbygden.¹³⁵ Här är familjen den centrala punkten och den äldste mannen kontrollerar både kvinnorna och de yngre männen. Den rådande situationen i de muslimska länderna handlar till stor del om politik. Där makthavare använt kvinnan som symbol för

¹³² Moghadam 1994: 8

¹³³ Moghadam 1994: 10

¹³⁴ Moghadam 1994: 12

¹³⁵ Moghadam 1994: 84

politisk förändring; antingen påtvingat västerlandets ideal eller religiösa som en motreaktion.¹³⁶ Iran har, i motsats till Afghanistan som stöddes av västerländska intellektuella, inte blivit bedömt utifrån kulturrelativistiska argument utan ställts mot den universella normen.¹³⁷ Detta är viktig information för att förstå varför bilden av den muslimska kvinnan ser ut som den gör och vad som inte kommer fram i medierapporteringen.

2.4.2 Radio Islam & Medinas Juvel

En debatt som sker vid sidan av ”Rushdieaffären” 1989 är åtalet mot Ahmed Ramis uttalanden i boken ”Vad är Israel?” och i närradioprogrammet Radio islam. Justitiekanslern åtalar Rami för hets mot folkgrupp eftersom han anses ha uttryckt missaktning för judarna.¹³⁸ Ramis version återfinns i följande citat:

Ahmed Rami anser att det blir en politisk rättegång mot honom. – Det har bedrivits en hetskampanj mot mig i sioniststyrda massmedier, säger han. Men syftet med min bok är att belysa den religiösa bakgrunden till den palestinska tragedin idag. Han tycker även att det är hyckleri när det finns ett starkt stöd för Salman Rushdies bok ”The satanic verses, medan han själv åtalas för sin bok.¹³⁹

Även en svensk manlig expert anser att judar och kristna i Sverige 1989 har ett bättre skydd mot förolämpningar än muslimer och att förbudandet av Ramis bok förväntas skapa rasistiska upplopp.¹⁴⁰ Rami blev senare dömd till ett kortare fängelsestraff och denna debatt synliggör spänningen mellan religiösa och sekulära värderingar i Sverige där det verkar finnas en tendens att muslimer misstänkliggörs och inte åtnjuter samma rättigheter som majoritetsbefolkningen. 2009 uppmärksammas Sherry Jones bok ”Medinas juvel” som handlar om Muhammeds favorithustru Aisha. I artikeln rapporteras det att det amerikanska förlaget ska ha stoppat publiceringen efter att islamexperter varnat för att boken kan väcka ilska hos muslimer världen över. En debatt om censur blossar upp, förlaget utsätts för ett attentat och författaren får skaffa livvakt.¹⁴¹ Här försöker en västerländsk kvinnlig författare ”hjälpa” den muslimska världen att få upprättelse efter attackerna mot World Trade Center 2001 och möts av hot. Även om författaren i intervjun framhåller att det handlar om politik undermineras det uttalandet av att hennes liv är hotat av den muslimska världen.

¹³⁶ Moghadam 1994: 99

¹³⁷ Moghadam 1994: 106

¹³⁸ ”JK åtalar närradio för rashets”, 11/4-1989, ”Måste vi förbjuda sionismen”, 22/4-1989

¹³⁹ ”JK åtalar närradio för rashets”, 11/4-1989

¹⁴⁰ ”Islamdebatt med hårda ord”, 17/4-1989

¹⁴¹ ”Förlaget vek ned sig”, 12/9-2009

2.5 Journalisten

Personerna bakom artiklarna, som undersökts i studien, kan berätta något om vem som får utrymme att definiera bilden av islam och muslimer i det offentliga rummet i Sverige. Att det år 1951 endast var manliga journalister är inte överraskande. Inte heller att det uteslutande verkar vara icke-muslimska journalister¹⁴² som är anställda på Dagens Nyheter. Resultatet blir artiklar som skrivs av män, om män och om den manliga världen. Islam och kvinnornas frånvaro i artikelmaterialen leder mig till slutsatsen att svenska muslimer varken definieras eller representeras i offentligheten vid den här tidpunkten.¹⁴³

1989 skriver manliga icke-muslimska journalister¹⁴⁴ om islam där muslimska män omtalas och får uttala sig. De kvinnliga icke-muslimska journalisterna (vilka endast är två) återfinns i kulturdelen där den ena förlöjligar mode för muslimska kvinnor medan den andra försöker nyansera bilden av islam.¹⁴⁵ Dock är inte fokus för den sistnämnda artikeln muslimska kvinnor utan islamisk kultur. I artiklar relaterade till islam kan man med andra ord dra slutsatsen att ingen har muslimska rötter år 1989.¹⁴⁶ I två debattartiklar, om kvinnoförtryck inom islam, försvaras den muslimska kvinnan av en svensk icke-muslimsk kvinnlig expert och en svensk muslimsk kvinna.¹⁴⁷ Summan av detta blir att den västerländska mannens bild av islam dominerar och att de muslimska kvinnorna osynliggörs, förutom när det handlar om kvinnoförtryck. Det verkar som den generella tendensen innebär att män skriver om män och kvinnor om kvinnor.

Detta bekräftas även i artiklarna från 2009 där materialet i stort fokuserar på kvinnans roll inom islam, förutom när det handlar om terrorism. I artiklarna om terrorism är avsändaren oftast en och samma manliga journalist.¹⁴⁸ När det kommer till artiklar, som antingen låter muslimska kvinnor komma till tals eller den muslimska kvinnan berörs, är det

¹⁴² Antagandet grundas på namn

¹⁴³ Dagens Nyheter, 27/8-27/9-1951

¹⁴⁴ Antagandet grundas på namn

¹⁴⁵ ”Så byggdes islamisk kultur”, 14/4-1989”Muslimskt mode i Domus”, 22/4-1989

¹⁴⁶ Dagens Nyheter, 7/4-7/5-1989

¹⁴⁷ ”Muslimska kvinnor är lyckliga”, 30/4-1989, ”Befängda tankar om islam”, 5/5-1989

¹⁴⁸ Simon André - ”Tystnad om gripne svensken”, 12/9-2009, ”UD ska få träffa gripna svenskar”, 17/9-2009, ”Extrema ser Ghezali som martyr”, 18/9-2009, ”Muslimskt förbund besviket”, 19/9-2009

en begränsad grupp kvinnliga journalister som håller i pennan.¹⁴⁹ Åter igen skriver alltså kvinnor om kvinnor och män om män. Eller rättare sagt det som kan förmodas vara icke-muslimska svenskar skriver om islam och muslimer – majoriteten definierar minoriteten.

En av de kvinnliga journalisterna är en framträdande frontfigur för ateistföreningen Humanisterna och bland avsändarna i artikelmaterialet från 2009 lyser mångfalden med sin frånvaro. Om kvinnor lyfter fram kvinnor och män lyfter fram män, gynnar då icke-muslimska journalister icke-muslimska värderingar medan muslimska journalister gynnar muslimska? Det är troligt och belyser skevheten i artikelmaterialet då inga muslimska journalister återfinns.

2.6 Fundamentalisten

Om materialet uppvisat att islam och muslimer definieras av svenska icke-muslimska journalister där könet bestämt artikelns fokus är frågan vems islam som får störst utrymme. 1989 kommer svenska och muslimska experter till tals och får möjlighet att nyansera bilden av islam som samhällssystem, här domineras expertisen av män.¹⁵⁰ Dessa artiklar publiceras i samband med uppmärksammandet av islamkonferensen som hålls i Stockholm. Tittar man på artiklarna där det skrivs om islam mer generellt är det framförallt högt uppsatta muslimska, svenska eller utländska, män som beskrivs eller intervjuas.¹⁵¹ Den muslimska kvinnan kommer endast till tals vid två tillfällen:

- 1) – Det står klart att de som inte respekterar det islamska sättet att klä sig är republikens fiender. Låt dem som vill apa efter västs kultur ta till sig det goda och inte det omoralisk, tillade hon.¹⁵²
- 2) Islam fungerar just på ett sådant vis att alla yrken betraktas som likvärdiga, vare sig det är män eller kvinnor som utför dem. Även om kvinnans arbete i hemmet är oavlönat (i detta liv) så saknar hon aldrig pengar eftersom mannen är försörjningspliktig.¹⁵³

¹⁴⁹ Ann Persson - "Barn mjukstartar fastan", 21/8-2009, Lena Andersson - "Längtan till minoriteten", 3/9-2009, Hanne Kjöllner - "Sharia: med skägget i brevlådan, 10/9-2009, Lena Andersson - "Småborgarens inre kollision – om dansk kulturkamp som förflyttas", 17/9-2009, Hanne Kjöllner - "Niqab: dolt ansikte – inget för pedagoger", 19/9-2009, Ann Persson - "Tusentals festsugna i kö för slutbön för ramadan", 21/9-2009

¹⁵⁰ "Koranen ger inte allt", 9/4-1989, "Averroes spaning", 9/4-1989, "Så byggdes en islamisk kultur", 14/4-1989, "Islamdebatt med hårda ord", 17/4-2009, "Befängda tankar om islam", 5/5-1989

¹⁵¹ "Muslimer missförstår svensk lag", 8/4-1989, "JK åttalar närradio för rashets", 11/4-1989, "Utsatt liv för svenska muslimer", 15/4-1989, "Lunchbön i Huddingemoskén", 15/4-1989, "Vi ska bli viktiga i samhället", 15/4-1989, "Moskéer byggs i rekordtakt", 2/5-1989

¹⁵² Marziyeh Hadidchi, vice generalsekreterare för det iranska kvinnoförbundet citeras, "Iran – 74 piskrapp för klädselarv", 20/4-1989

Den islam som kommer till uttryck i citaten ingår i en fundamentalistisk idétradition där bland annat religiösa lagar ses som normerande och där kvinnan är placerad i en patriarkal familjestruktur.¹⁵⁴ Högt uppsatta muslimska svenska eller utländska män dominerar även intervjuer i artikelmaterialet från 2009.¹⁵⁵ En tydlig mottendens framträder dock i artiklarna om ramadan 2009 där svenska muslimer är en del av Sverige och där intervjupersonerna är en muslimsk flicka och en mamma.¹⁵⁶ 2009 blir även den muslimska kvinnans kläder satta i fokus men här omskrivs kvinnorna utan att själva få uttala sig.¹⁵⁷

2.6.1 Iran & Afghanistan

För att förstå uttalandet i citat nummer ett, från föregående sida, behövs det sättas in i ett historiskt sammanhang. Under 1970-talet i Iran hade urbana kvinnor i generationer påverkats av moderniseringsprocessen, detta medförde att kvinnor förändrade det offentliga rummet med sin närvaro vilket hotade den traditionella muslimska familjestrukturen och mäns dominans. Klyftorna mellan kvinnor från olika samhällsklasser blev större samtidigt som polariseringen mellan en modern och traditionell livsstil blev tydligare. Resultatet blev två subkulturer bland de urbana medelklasskvinnorna; i den ena var kvinnorna beslöjade hemmafruar och i den andra täckte de inte sitt hår, var utbildade och arbetade utanför hemmet.¹⁵⁸

Whereas the traditional woman's image was being increasingly portrayed as old-fashioned, ignorant and irrelevant, the modern woman's image on the other hand was soon considered to be "Westoxicated" (meaning to be under the influence of the toxic culture of the West), objectified, and identity-less (behoviyat).¹⁵⁹

Två identiteter skapades för kvinnorna, den "föråldrade", traditionella, och den "moderna", västinfluerade. Många unga, utbildade iranska kvinnor tilltalades inte av dessa identiteter och

¹⁵³ Monjia Sonnius, Islamska informationsföreningen, "Muslimska kvinnor är lyckliga", 30/4-1989, del av debattartikel

¹⁵⁴ Sultán Sjöqvist 2006: 47-48

¹⁵⁵ "Domstol utreder spöstraff", 25/8-2009, "Victoria Bergsman blickar österut", 31/8-2009, "Efter gymnasiet ökade Mehdi Ghezalis intresse för religion", 12/9-2009, "Extrema ser Ghezali som martyr", 19/9-2009, "Muslimskt förbund besviket", 19/9-2009, "Den här sortens framträdande är inte lämpligt för muslimer", datum saknas

¹⁵⁶ "Barn mjukstartar fastan", 21/8-2009, "Tusentals festsugna i kö för slutbön för Ramadan", 21/9

¹⁵⁷ "Livet i burkan suger", 31/8-2009, "Kvinna i byxor bötfälld och fängslad", 8/9-2009, "Sharia: med skägget i brevlådan", 10/9-2009, "Burka på danska", 13/9-2009, "Niqab: dolt ansikte – inget för pedagoger", 19/9-2009

¹⁵⁸ Moghadam (red) Tohidi 1994: 119-120

¹⁵⁹ Moghadam (red) Tohidi 1994: 120

som ett alternativ skapade de en ny identitet, en väg som ledde tillbaka till rötterna – ett återuppväckande av den inhemska, sanna kulturen där kvinnor i de islamska legenderna omkonstruerades till aktiva, socialt engagerade och politiskt militanta karaktärer.¹⁶⁰

Bilden som framträder i artiklarna från Dagens Nyheter består också av två identiteter där den ”moderna” står för den fria, sekulära kvinnan, avsändaren, och den muslimska kvinnan framställs som en homogen ”föråldrad” grupp. Den tolkningen av islam som kommer till uttryck bär drag av en fundamentalistisk idétradition och ska snarare ses som en reaktion mot det senmoderna samhället och som en ny form av religiositet än för en förmodern kvarleva.¹⁶¹

Sultán Sjöqvist, som studerat svenska muslimska kvinnliga konvertiters religiositet, framhåller att fundamentalistisk religiositet kan uttrycka sig på en rad olika sätt men att det går att skönja vissa huvuddrag; religion ses som ett komplett system där samhällseliga fenomen förklaras från en religiös världsbild och skapar en harmonisk helhet - ”wholeness”, den strukturella differentieringen och religionens minskade inflytande ses som problematiskt, religiösa utsagor är normerande och religiösa texter hålls för sanna, romantiserande av det förmoderna islamska samhället är ett återkommande inslag och en patriarkal familjestruktur är central.¹⁶² Att hitta sin könsidentitet inom en patriarkal struktur är den tydligaste reaktionen som sker på individnivå mot det senmoderna splittrade jaget.¹⁶³ Detta återfinns hos feministiska muslimer i arabvärlden, kvinnliga svenska och amerikanska konvertiter och bland unga muslimska kvinnor i den islamiska väckelserörelsen i Sverige. Men av olika anledningar.¹⁶⁴

Konvertiterna och de unga kvinnorna analyseras utifrån olika utgångspunkter och skiljer sig åt när det kommer till civilstatus, ålder, geografisk plats, bakgrund etc. Men kvinnornas religiositet har vissa gemensamma uttryck: som att könen ses som biologiskt olika men komplementära, att islam är en kvinnovänlig och jämlik religion, slöjan är en identitetsmarkör, islam är en frizon och de är religiöst engagerade. Det pågår en konstant förhandling mellan svenska (amerikanska) och muslimska ideal. I Sultán Sjöqvists studie förkroppsligas könens olikheter i kläder, sociala gester och geografisk rörlighet. Familj och yrkesliv vägleds här av föreställningar om kön och familj där kvinnornas självständighet nedtonas, kvinnligheten är alltid sexualiserad och social makt uppnås när sexualiteten är

¹⁶⁰ Moghadam (red) Tohidi 1994: 121

¹⁶¹ Sultán Sjöqvist 2006: 45, 48

¹⁶² Se föregående not

¹⁶³ Sultán Sjöqvist 2006: 48

¹⁶⁴ Sultán Sjöqvist 2006, Karlsson Minganti 2007, Månsson 2007, Cooke 2000

kontrollerad – täckt blir lika med moralisk auktoritet.¹⁶⁵ I följande citat sammanfattar Karlsson Minganti ”Den nya generationen” svenska muslimer som skapar en ny tolkning av islam:

1) genom att verka på en specifik generationsgruppering, 2) genom att verka för en universell islamisk gemenskap på tvär med lagskolor, nationalitet, etnicitet, klass, ras och språk (med svenska, engelska och arabiska som gemensamma språk), 3) genom att skapa nätverk utanför familjers, etniska nätverks och religiösa ledarskaps fulla kontroll, och 4) utrymme för både manliga och kvinnliga aktivister.¹⁶⁶

Om Sultán Sjöqvists informanter sett islam som en frizon från det senmoderna splittrade samhället blir det hos Karlsson Mingantis informanter en alternativ väg ut från multipelt förtryck och multipla lojaliteter som både deras familjer och det svenska samhället bidragit till. De får en hybridiserad identitet, muslima, där traditionella värden kombineras med ömsesidighet, respekt och offentligt utrymme.¹⁶⁷

2.6.2 Halal-tv

I Halal-tv från 2008 fick tittarna möta tre individer som diskuterade sex, alkohol, jämställdhet, klass och skönhetsideal med offentliga personer och makthavare. I programpresentationen på Svt:s hemsida kan man läsa att ”Cherin, Dalia och Khadiga har en djup och levande muslimsk tro. Det har de gemensamt med en stor grupp svenskar. Men de är inte representanter för några andra än sig själva.”¹⁶⁸ När Svt lanserade tv-programmet uppstod en debatt om religiösa och sekulära värden. Förespråkare för sekulära ideal, där programledaren ska vara neutral och professionell, hördes. Etniska muslimer, som flytt från regimer där islam har använts i förtryckande syfte, höjde sina röster om att tjejerna var fundamentalister och extremister. Situationen där Carl Hamilton kritiserade två av tjejerna för att vägra skaka hand, på grund av sin tro, satte igång en diskussion om svenskhet och om vem som har tolkningsföreträde i det svenska samhället. Medan andra gladdes åt en tillfällig omkastning av makthierarkin och att muslimer äntligen syntes i ett positivt sammanhang i media.¹⁶⁹ Redan innan programmet sändes hade majoriteten av den svenska journalistkåren bestämt sig för att muslimer inte hade någon rätt att själva definiera sig i det offentliga rummet. Programmet slutade sändas efter första säsongen. De unga muslimska kvinnorna som medverkade i ”Halal-

¹⁶⁵ Sultán Sjöqvist 2006

¹⁶⁶ Karlsson Minganti 2007: 147

¹⁶⁷ Karlsson Minganti 2007

¹⁶⁸ www.svt.se

¹⁶⁹ Möller 2008

tv” var alla svenskfödda men med rötter i olika muslimska länder och stod för olika tolkningar av islam.¹⁷⁰ De är en del av ”Den nya generationen”, de är muslima. Men de har inte tolkningsföreträde eller representation i artikelmaterialen i Dagens Nyheter och utifrån studien drar jag slutsatsen att bilden av den muslimska kvinnan baseras på den, i Sverige, äldre generationens tolkning av islam. Alltså de muslimer som invandrat till Sverige och där mötet med Sverige sett annorlunda ut än för de som från födelsen levit i Sverige. När det gäller den muslimska kvinnan i artiklar från utlandet rapporteras det om den islam som finns i framförallt Mellanöstern.

¹⁷⁰ Möller 2008

3 Sammanfattning och slutsatser

1951 är muhamedianerna ett exotifierat folk i en reseskildring. Utifrån artikelmaterialet kan man dra slutsatsen att Sverige fortfarande är ett homogent land, det offentliga rummet domineras av män och kvinnornas roll som mor och hustru dominerar på så väl nyhetsidorna som i annonser. Det är uteslutande manliga journalister som skriver om män och för män. Det finns få undantag men kvinnorna uppträder oftast som bihang till mannen. Där den muslimska kvinnan nämns identifieras hon i förhållande till sin kropps renhet och skönhet. Mannen till sin mentala och fysiska styrka.

1989 identifieras muslimer ofta som grupp och det är stort fokus på islam som religion och samhällssystem. Den muslimska kvinnan nämns när kvinnoförtryck debatteras men är annars osynlig. I de två artiklarna där den muslimska kvinnan representeras i intervjusammanhang eller som avsändare framställs en islam som bär drag av en fundamentalistisk idétradition. Att situationen för kvinnor i Sverige generellt har förändrats från 1951 märks genom att kvinnor tar och får mer plats överlag och jämställdhet och genus är vanliga inslag i artikelmaterialet. Det finns två parallella tendenser där den i nyhetsartiklarna domineras av islam och muslimer som bärare av negativa värden – de är lättkränkta, omoderna, männen förtrycker kvinnor och kvinnor blir förtryckta offer och islam är en mansdominerad religion. På debatt-och kultursidorna finns tvärtemot en tolerans där icke-muslimsk/muslimsk expertis försöker skapa förståelse för islam och muslimer. Avsändaren verkar styra artiklarnas fokus på kön; kvinnor skriver om kvinnor och män om män. Resultatet blir att islam till största delen definieras av västerländska icke-muslimska män och den islam som ges representativitet är utländska eller svenska muslimska manliga ledares tolkning av islam.

År 2009 ligger fokus mer på muslimer som individer än som grupp och bilden av den muslimska kvinnan nyanseras lite mer. Fler muslimska män och kvinnor representeras i intervjuer men det finns en tendens av intolerans i val av sammanhang och argumentation. Den muslimska befolkningen har ökat markant och uttrycket islamofobi, rädsla och fördomar mot muslimer och islam, står i fokus i artikelmaterialet. Även om muslimer i ett fåtal fall försvaras eller framställs i neutrala eller positiva sammanhang är den dominerande bilden

negativ och muslimer/islam förknippas med terrorism, kvinnoförtryck, kollektiv kränkning och fundamentalism. Den muslimska kvinnans identitet har breddats och en svag tendens där den sekulära muslimska kvinnan är en naturlig del av Sverige återfinns. Den muslimska kvinnan som revoltör mot det religiösa mansdominerade förtrycket lyfts fram, från att nästan uteslutande varit ett offer 1989 blir hon nu både ett passivt objekt såväl som ett aktivt subjekt. Däremot finns det samtidigt en stark tendens som förknippar den muslimska kvinnan med förtryck och övervägande representeras en fundamentalistisk tolkning av islam, särskilt i debatten om den muslimska kvinnans kläder där två identiteter skapas; den ”moderna”, sekulära avsändaren, och den ”föråldrade”, muslimska kvinnan. Precis som 1989 skriver manliga icke-muslimska journalister om islam generellt och de muslimska männen får representera islam. De icke-muslimska kvinnliga journalisterna är fler nu och de skriver uteslutande om den muslimska kvinnan. Muslimska kvinnor och män lyser med sin frånvaro bland journalisterna och även om den muslimska kvinnan omtalas mer får hon inte utrymme att själv definiera sig. Icke-muslimska män och kvinnor väljer därmed vems islam som ska presenteras, vilket resulterar i en fundamentalistisk tolkning som inte är förenlig med svenska värderingar. Sekulära muslimer och ”den nya generationen”, som Karlsson Minganti studerat, är underrepresenterade i artikelmaterialen.

Dagens svenska muslimer får inte tolkningsföreträde i Dagens Nyheter där icke-muslimska journalister hellre fokuserar på skillnader än likheter mellan svenska och muslimska värderingar. Om det beror på tidningens oberoende liberala hållning, att dramatik säljer, att muslimska skribenter är underrepresenterade eller att det finns en verklig intolerans gentemot islam och muslimer är svårt att säga, förmodligen är det en kombination av alla delar. Även om muslimer har egna forum och tar plats i det offentliga samtalet är det problematiskt att en rikstäckande morgontidning som Dagens Nyheter visar skevhet både vad gäller en nyanserad bild av islam och muslimer som vem som rapporterar om ämnet. Det handlar om kampen mellan religiösa och sekulära värden, öst mot väst, det biologiska könet mot det sociala. Men det är inte en rättvis kamp där alla får vara med. Det är en kamp som främst försiggår mellan manliga muslimska företrädare och manliga/kvinnliga sekulära som även dikterar villkoren. Den muslimska kvinnan får sällan en egen röst förutom i de fåtal fall som en fundamentalistisk idétradition får utrymme i debatten.

Jag anser att Dagens Nyheter i materialet inte har verkat för en nyhetsrapportering och debatt där hela den svenska befolkningen inkluderas. När bilden av islam är onyanserad är det troligt att det bidrar till fortsatt negativa attityder mot muslimer i Sverige. Det må vara så att på tidningens debattsida hörs den som skriker mest men där har

tidningsredaktionen ett ansvar för att övrig rapportering behandlar alla lika oavsett etnicitet, klass, kön eller religiös tillhörighet.

4 Referenser

Otryckta källor

Möller, Vanja. 2008. *Religion som populärkultur - Halal-tv – en omformulering av det moderna samhället?* B-uppsats, Religionsvetenskapliga institutionen, Södertörns Högskola

Tryckta källor och litteratur

Andersson, Daniel och Sander, Åke. 2005. *Det mångreligiösa Sverige – ett landskap i förändring*. Lund: Studentlitteratur

Andersson, Daniel och Sander, Åke. 2009. *Det mångreligiösa Sverige – ett landskap i förändring*. Lund: Studentlitteratur (andra upplagan)

Denscombe, Martyn. 2000. *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Fazlhashemi, Mohammad. 2008. *Vems islam – de kontrastriska muslimerna*. Stockholm: Norstedts

Furseth, Inger och Repstad, Pål. 2005. *Religionssociologi – en introduktion*. Malmö: Liber

Hvitfelt, Håkan. 1998. ”Den muslimska faran – om mediebilderna av islam”, I *Mörk magi i vita medier*, Brune, Ylva (red). Stockholm: Carlsson

Karlsson Minganti, Pia. 2007. *Muslima – islamisk väckelse och unga muslimska kvinnors förhandlingar om genus i det samtida Sverige*. Stockholm: Carlsson

Larsson, Göran. 2004. *Islam och muslimer i Sverige – en kommenterad bibliografi*. Stockholm: Makadam

Moghadam, Valentine M. 1994. *Gender and national identity*. United Kingdom: Biddles

Månsson, Anna. 2002. *Becoming Muslim – meanings of conversion to Islam*. Lund: Etnologiska institutionen

Sky, Jeanette. 2009. *Genus och religion*. Finland: WS Bookwell

Sultán Sjöqvist, Madeleine. 2006. *Vi blev muslimer – svenska kvinnor berättar*. Uppsala: Universitetstryckeriet

Tidskriftsartikel

Cooke, Mariam. 2000. "Multiple Critique – Islamic feminist rhetorical strategies" *Nepantla: Views from South*, Volume 1, Issue 1, 2000, pp. 91-110

Internetkällor

Johansson, Alf W. och Sundin, Staffan. "Dagens Nyheter", Nationalencyklopedin
<http://www.ne.se/lang/dagens-nyheter> 2010-05-07

"Muslim", Nationalencyklopedin
<http://www.ne.se/lang/muslim/260802> 20100614

Purdue university, <http://www.cla.purdue.edu/sociology/directory/?personid=1297> 20100519

Riksdagen, Religionsfrihetslag (1951:680),
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1951:680> 2010-05-06

SCB, Efterkrigstidens invandring och utvandring,
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE0701_1950I02_BR_BE51ST0405.pdf
20100325

SCB, Mer statistik för alla 2003 - Världens religioner, www.scb.se 2010-05-14

Stockholms universitet,
http://www.jmk.su.se/contents/sidor/personal/personal_s.php?p_id=20 20100519

Svt, Halal-tv, <http://svt.se/2.96077/1.1225562/sasongsinformation> 20100614

Time and date, uträkning för infallandet av ramadan,

<http://www.timeanddate.com/calendar/moonphases.html?year=2006> 2010-03-15

Uppsatser

Borrebaeck, Felix och Holst, Jimmy. 2008. *Orientalism i svensk media*. C- uppsats, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet

Eti, Nizamettin och Nackshbandi, Zaid. 2007. *Bilden av islam och muslimer i svensk press*. C- uppsats, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Leo, Carl. 2008. *Det orientaliska i fokus – En studie kring vad tryckt svensk media förmedlar för bilder av islam och ”muslimer”*. Magisteruppsats, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier - ISV, Linköpings universitet

Sejdevik, Eva. 2004. *Muslimska kvinnor i svensk media 99-03*. C-uppsats, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Thulin, Caroline. 2006. *I kölvattnet av Muhammed-karikatyerna - Mediala diskurser kring ”muslimer”*. C-uppsats, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier – ISV, Linköpings universitet

Dagens Nyheters mikrofilmsarkiv

Urval ett och två

Södertörns högskola, Alfred Nobels allé 11, 141 89 Huddinge

27/8-27/9-1951

27/8

- God vän med häxor
- Flickor fast för uppvigling
- Heliga vägens slutpunkt funnen, Turkisk...
- Mossadeqs avgång krävs, politisk storm i Teheran

28/8

- Åter medling för sköterskor

- Ett 30-tal jurister vill till Indonesien
- Sköterskor nu närmare uppgörelse
- Kyrkovarning för misstro mot staten
- Spiritualistkongressen utställer seansbilder och ”andefotografier”
- Stockholmspräster på möte hyllade statsrådet Quensel
- Den dyra fastan
- Vad kostar en husmor (reklam)

30/8

- Indiskt svärd
- Alkoholfaran – världens gissel
- Statsminister och utlandsopinionen
- Det systematiska förtalet
- Medlingstrevare i Teheran, Grady i audiens hos schahen
- Östtyska flyktingar får stanna i Sverige

31/8

- USA ger helt upp medlingsförsöken i oljekonflikten
- Åter nattmangel för sjuksköterskor
- Mossadeq vägrade vika USA-medlaren ger upp
- 10 000 tyskar i arabisk tjänst
- Biskop Björkquist
- Predikoproven bort krav av prästmöte
- Frivillig morgonbön lockade 11 procent
- Utvandrare till friheten
- Brist på arbetskraft äventyrar Storbritanniens återupprustningsprogram

1/9

- Evita Perón kandiderar ej
- Svenskar under södra korset
- Pastoral nervkur
- Utvandrare...svenska på bröllopsresa med 80 dollar Jagad tjeckfamilj fortsätter lång flykt

- Strypningsförsök mot polisfru fanatiskt polishat motivet
- Bild på sportsidan av mörk boxare
- Billiga Beludsh (reklam)

2/9

- Dam-trikå/Herr-ekipering/Herr-konfektion (reklam)
- X antal judar flyttar till Israel under treårsperiod (text saknas men i tusental)

3/9

- Kvinnomord kanadasvensk är misstänkt
- Finnar överföll Södertäljeelektriker
- Föräldrarfrågor
- Minister och deputerad i slagsmål då Mossadeqs oljepolitik fick kritik
- Egyptiskt nej till säkerhetsrådet, vädjan till arabstaterna om stöd
- Emigranttragedi, svensk på hemfärd dog på stationen
- Sex egypter mottogs inte på pensionat
- Spiritualiteternas världskongress
- Parapsykologi Spiritualism
- Om insemination
- Drottning Ingrid och kung Gustav Adolf med vid S:ta maria kyrkans jubileum
- Femtonåring ångra tvångsdopet Vill gå ur Filadelfiaförsamlingen

4/9

- Sjuka flyktingar hit för vård i ambulanståg med 14 vagnar
- Ny utlänningslag
- Falska profeter
- Malmöflickan blir ensamhustru i turkens harem
- Fyra avrättade för mordet på Abdullah
- Möten – kyrkor och religiösa samfund: Oscars församling, Filadelfiakyrkan, Frälsningsarmén
- Egyptisk lyftare trimmar OS-hoppen
- Flyktingfamilj till Skåne

6/9

- Jehovas vittnen nekas vårda sin dotter Övergav hellre hemmet än sin sekt, barnavårdsnämnd ger modern förord
- Blodsdrömma på Söder Make stack ned frun
- Driftigt folk slår rot Turlimpa åt svenska frisksportare idé av estländsk sågverksägare
- Nutidsorienterat och hemkultur i vidvarierat höstprogram (Husmödrakurser för att bryta ”hemisolering”)
- Invaliderna kräver slopad fordonsskatt
- Talal kung i Jordanien
- Ultimatum av Mossadeq stoppades i Teheran

7/9

- Nattmangling för systrar
- Haile Selassie vill ha storloge av Wagnsson
- Etiopisk prins med svenska sparkades av hop
- Fast jobb i skogen Ren skogsarbetskår löser arbetskraftsproblemet
- I en demokrati får inte bara majoriteten bestämma
- Kyrkomötet

8/9

- Sköterskorna får 24 procent i tillstyrkt uppgörelse
- Kommer ni ihåg NK:s vackra bönemattor? (reklam)
- Efter Olympiaden (dikt)
- Amerika föreslår ökad flyktinghjälp
- Jehovavittnen före idrotten

9/9

- Bröllop i Labranda
- Man och hustru Kärlekslivets problem i vår moderna tid (reklam)
- Orientmattor från Turkiet (reklam)

10/9

- Socialistisk läsebok
- Ärkebiskopen tackar

11/9

- Homeopat ordinerade olja från cykelaffär

- Kyrilig motionär vill mota staten
- Kvinna sensation i björnjägarlaget Första jakt dagen blev resultatlös
- Flyktingfrågan central punkt vid Israelmöte
- England inställer export av råvaror till Persien
- Kinamissionär hem efter fem år
- Båda parterna har accepterat avtalet för sjuksköterskorna
- Jehovavittne dömd för tredje gången

12/9

- Könshormoner
- Kyrkomötesmotion om arbetsformerna
- Kaukasier är vi alla
- Österlandets gryn (dikt)

13/9

- Arbetarbyte med Norge i studiesyfte
- Vägrar återge fel returskatt, åtal hotar fru
- Sysselsättningen och arbetsglädjen
- Tio kyrkmotioner, präst bör ej väljas
- Mat, cigaretter och film åt flyktingpassagerarna
- Mossadeqs oljeultimatum avsänt till Washington

14/9

- Graham Greens nya roman
- Serie, Olle Brum – Trollkarlens tefat

15/9

- Östtyskar flyr i ström undan arbetsbrigaderna

16/9

- Kö efter adoptivbarn Ändrad fosterhemsvård
- Ny översättning av bibeln Glättigare sång i kyrkorna
- Man och kvinna
- Anatoliska bönemattor (reklam)
- Utträdande ur kyrkan planerar eget förbund
- Rektor motionerar vid kyrkomötet mot ”katoliserande” rituella bruk

- Siameser, sydafrikaner och indier bland 300 läkare på världskongress
- Resereklam: Spanien, Marocko, jugoslavien
- Skolan utan morgonbön blev statlig 50-åring
- Persien godtar ej kompromiss om folket stöder regeringen

17/9

- Sakkuniga bör utbilda fosterhem
- Fredslyra (dikt)
- I det Jugoslaviska Trieste

18/9

- Sensationellt kyrkofynd
- Skärpt vakt mot flykt öster ifrån
- Olle Brum: Trollkarlens tefat
- De kyrkolösa bildar förbund

19/9

- Utrensning svåg i Persien
- Reklam: KLM till Afrika

20/9

- Efterfrågan har minskat på kvinnlig arbetskraft
- Den nya epoken (dikt)
- Helgon från 1200-talet
- Vackert fornfynd i smålandskyrka
- Jehovavittne blev fränkämt vården av sin femåriga dotter

21/9

- Brottslighet lägst i förort, Högalid värst
- Lärarbrist stoppar reallinje i Piteå
- 41 tbc-sjuka i flyktingståg får sin hälsa åter i Sverige
- Effektiv återuppbyggnad i Israel

22/9

- Olle Brum. Trollkarlens tefat

23/9

- Föräldralösa i Djursholm väntar på sina adoptivhem
- General Ridgway tackar svenska Koreasjukhuset

- Blond och mörk (dikt)

24/9

- Folket i bön utanför Buckingham Palace, Kung Georg har opererats
- Persiskt ultimatum om bilpark

26/9

- Stahlhelm återföds Heilrop
- ”Biskoparnas plikt att ingripa mot präster som vill leka Rom”
- Homeopater orsak till sjutton dödsfall och skador i mängd
- Zigenarläger i Mälarhöjden tvångsflyttas
- Sverige med i ”fredsgrupp” för Balkan
- Flyktingester färtroligen stanna i USA
- Kravallflickornas vittnesmål stödde sutenöranklagelsen

27/9

- Vanligt svesnkt folk (dikt)
- Läget förtvivlat i Tjeckoslovakien
- Anti-West riots in Cairo
- Flickor uppviglare vid Berzelibråket
- Jobbanonser: kvinnlig arbetskraft, kvinnlig personal

7/4-7/5-1989

7/4

- OECD berömmar Sverige
- Organisationsförbud krävs enligt FN-konvention
- EG-visum oroar
- Israel kritiserar Kreml
- Ungdomsaktion för barnens rätt
- Jobbanonser: lagerman, sopgubbe, kock/kockerska, Du, husligt arbete, hotellvärdinna

8/4

- Flyktingvåg mot stan
- Det finns många sätt att leva
- Muslimer missförstår svensk lag
- Sätt klara gränser mot rasism

- Upplopp i Jerusalem – Palestinsk protest
- Ny utlänningslag väcker motstånd – Inga barn i fängelse
- På tvärs mot svensk invandrapolitik – Storstaden magnet för flyktingar
- Santiago – Simrishamn – Stockholm – Mario flydde en andra gång
- Stockholms flyktingbyrå: Vänd åter till landsbygden
- Nu kan allmänheten flyga och fara (reklam för orientmattor)
- Reservat för högavlönade
- Kulen kö för snabba jobb

9/4

- Allan Lundberg: En lång helg med Koranen
- Svenska elever hjälper Uganda
- 1250 flyktingar för många för Finland
- Humanistdagar i Lund – Kulturarvet vapen mot vanmakt
- Tio år efteråt
- Vad tjänade offren till?
- Koranen ger inte allt
- Svensk kultur för vem?
- Averroes spaning
- Kyrkonytt: Biskopar Uppsalavigs, Frikyrkokrav på bidrag, s-motion mot kyrkofrid
- Hemma hos Livets ord
- En mor tvingas fly – två dokumentärer om människor i exil
- De vill inte mer

10/4

- Shamir stretar emot
- Fängslade flyktingbarn
- Bengt Säve-Söderbergh: Hoppfullt för Afrika
- Biskopar vigda i kunglig närvaro
- Humanistdagarna – Humaniora ska påverka samhället
- ”Operation Dagsverke” för skolor i Uganda – ”Det saknas så mycket”

11/4

- Asylbarn i kläm
- Modern fransk islam

- Massaker i Libanon, polishämtning i Sverige - Flyktingbarnen slipper inte sina minnen
- Ny lag medger att barn låses in
- JK åtalar närradio för rashets
- Tror doktorn att du är inbillningssjuk? Har du ”kärringverk”? (reklam)
- DN i norra Irak – Kurdiska byar nedbrända
- Sidas miljöhjälp växer – Hundra miljoner skänk från ovan
- Etiopiens vänskara krymper – Minister här trots allt
- ”En grotesk utvisning”

12/4

- Pravda skyller på ”extremister” – svarta fanor vajar för Tbilisis döda
- Libanon – Hjälpbåtar avvisade
- Protest mot etiopiskt stadsbesök

13/4

- Vi tvingas välja ut flyktingar
- Nya utlänningslagen – Passkontroll jobb för SAS
- ”Förföljda blir utan skydd”
- Oro för flyktingmur kring Europa
- Handelsbankens nya vice VD: Företag mår bra av jämn könsfördelning
- Flyktingar lämnar glesbyggden
- Rinkeby – bättre än sitt rykte

14/4

- Fromma gåvor lade grunden till moskéer och universitet – Så byggdes en islamisk kultur
- Indien: Kärleken starkare än kast och mamma – Ny medleklass trotsar traditioner
- Skäl för asyl kom för sent – ”Hetsen mot PKK fick mig att tåga”
- Trots ambitiös flyktingsatsning i Piteå – Varannan drar till Stockholm

15/4

- Utsatt liv för svenska muslimer
- Utlänningslag ska bli ”tydligare”
- Rushdie får svar av svenska muslimer
- 40 000 muslimer i Stockholm blir fler – ”Vi ska bli viktiga i samhället”
- Lunchbön i Huddingemoskén

16/4

- Är Gud socialdemokrat?
- Kvinnligt röka ute
- Kds-frågor i tiden
- Katekesen Boesaks stöd
- Mansmessa om jämställdhet – ”Det är vår tur nu”
- EG ett tecken på den yttersta tiden
- Huvudlös biskop hyllad med katedral
- Slutspel: karikatyr av Schomeni
- Bofors splittrar kyrkan
- Gospel för alla åldrar
- Skuldkriget – ”ett brott mot människligheten”
- Jitterbug- ett hot mot kulturen

17/4

- Att hjälpa Östeuropa
- Diskussion: Har vi rum för flyktingar?
- Internationell expertsamling på Stockholmskonferens – Islamdebatt med hårda ord
- Utvisad utlänning

18/4

- Nu är det dags för kds
- Allt fler flyttar till Sverige
- Kulturkrock förändrar livet

19/4

- Joan Wallach Scott: Kvinnohistoria måste bli ”genushistoria”
- Muslimer, judar och kristna är inte så olika varandra

20/4

- Iran – 74 piskrapp för klädslarv
- FN:s flyktingkommisarie i Norden: Diskutera asylpolitiken
- Maj-Lis Lööv om den nya utlänningslagen: Färre barn låses in

21/4

- Renässans för kvinnoförakt?

22/4

- Måste vi förbjuda sionismen?
- Musik och politik från de fattigas kyrka

- Muslimskt mode i Domus
- Så föddes folkhemmet
- Krogar på stan: spanskt, jugoslaviskt, kinesiskt, mongoliskt, grekiskt, tyskt, japanskt, indonesiskt, franskt, koreanskt, indiskt

23/4

- Schein om – Andras religioner
- Lagförslag får kritik – fler avisas vid gränsen
- Påven tiger i Danmarks församlingar
- Så skapas ett mode
- Trygghet hos fader George
- Lyx och elände – sida vid sida
- Kyrkonytt: Ekumeniskt råd i Estland, Kyrkan tar upp miljöstrid, 12 milj Biblar till Sovjet

24/4

- 20 000 i outnyttjad arbetskraftsreserv – Flyktingar söker arbete
- Tjugo års erfarenhet som chef i männens värld: Kvinnor vill inte lyda en kvinna

25/4

- Sydafrikansk kvinnoteater med humor – Utan skratt blir vi vansinniga
- Lärare har tröttnat på utvisningshoten

26/4

- Teatertjejer i typiska tjejroller
- Allt fler vill bli präster

27/4

- Nya utlänningslagen – Förslaget kan bli ändrat
- Flyktingkontroll skapar tragedier

28/4

- Invandrarminister Maj-Lis Lööv: Ingen automatisk asyl för kurderna
- Bakslag för Gärtner: Kvinna blev kyrkoherde
- Internationellt samarbete – kamp mot mördrod
- Ångest – ditt namn är kvinna

29/4

- Libanon – kristna kritiska till ny fredsplan
- Palestinsk aktivist: fredssamtal tidsfråga

- När Gud blir konkret
- Oförsonlig manlig värld
- 600-årig klosterkällare räddas

30/4

- Afghanska plågor
- Jämlikhet, olika sorter
- ”Muslimska kvinnor är lyckliga”
- Kyrkonytt: Påven besöker Afrika, Ny kyrkoledning i Lettland, Hjälpbiskop i Uppsala, Taizèkongress i Linköping, Skatt strypsnara för samfund, Knivigt prästval i Kalmar
- En ny sorts kolonialism
- **Glapp i arkivet på en dag**

2/5

- Biståndet har spelat stor roll för Afrika
- Flyktingar mitt i folkfesten
- Matkultur från tre världsdelar (reklam)
- Muslimsk entusiasm i Sovjet – Moskées byggs i rekordtakt
- Ny utlänningslag ger inget humanitärt skydd – polis kan avvisa krigsbarn

3/5

- Trygghet i livets slutskede
- Våldsamt jakt på flykting
- Fd nazistfånge berättar i skolorna – ”Oerhört lycklig att jag lever”

4/5

- Krav från polisen: plikt för alla att bära id-kort
- Danmark – svenska vapen i terrorgömma
- ”Tjejen som vann valet”

5/5

- Befängda tankar om islam
- Kurder i Sverige fråga för Amnesty

6/5

- Iran råder palestinier till mord
- Avslöjanden om Afghanistan – Sovjetsoldater deltog i kuppen
- Kvinnors gudsbild – värme och närhet i det lilla
- ”Vi öppnar kyrkan för vardagen”

7/5

- Amnesty kritiserar ny utlänningslag
- Judisk bosättning mitt i arabiska Hebron – Ockupation med biblisk rätt
- Kyrkonytt: Svenska kyrkan kollektivansluter, Inget bibelstöd från regeringen, Finländskor får bli biskop?, Tro och politik hör inte ihop, Tyska präster har spritproblem, USA-kritik mot befrielsesteologin

21/8-21/9-2009

21/8

- Valet i Afghanistan – Afghanerna trotsade talibanernas hot
- Barn mjukstartar med fastan

22/8

- ”Valet stort steg mot demokrati”

23/8

- Sänkta bidrag oroar kyrkan
- Jobbanonser: säljare, du, chef
- ”Världens mest jämlika sport”
- Vårt nästa hälsotempel
- Hoppet om en framtid tog Eric genom Sahara

24/8

- SD kan få vågmästarroll efter valet
- USA namnger terrorfångar

25/8

- SD-politik – Ledarsidorna bör granska innan det är försent
- Fångad i familjen
- Osäkra siffror visar på knapp ledning för Karzai
- Toppolitiker riskerar hårda straff i Iran
- Domstol utreder spöstraff
- Konsthösten är kvinnornas
- Vallfärd till korsen

27/8

- Förtrycket fortsätter
- Utvisades trots ökade förföljelser

- Papperslösa lämnar fackligt samarbete
- Obamasupporter åtalas
- Fransk gisslan flydde i Somalia
- Telecomföretag hjälper diktaturer
- Gänget, gården och vi
- Actionprinsessa slåss mot drakar och huliganer

28/8

- Kvinna på gränsen till genombrott
- ”Vi måste sluta fördöma killarna”
- Annonser: Svenska kyrkans aktiviteter 28/8-3/9
- annonser: predikoturer – i olika kyrkor

29/8

- Till storebrors hjälp
- Oro i Göteborg för våld i helgen
- Polisinsats har gjort Rosengård lugnare
- Normann Sveriges bästa programledare
- Moderaterna vill förenkla för invandrare med jobb
- Ljus på Pakistan
- ”Man måste hitta nya ord för dem som slitits ut”
- Ibrahimovis Sveriges främste omslagspojke

30/8

- Rån mot värdetransport i Husby
- Svartbygge stinker i Hallunda centrum
- Gift er, sambor!
- Bröllop är mer än en kul fest
- Vigsel tryggar ekonomi
- Allt fler gifter sig – men färre gör det i Svenska kyrkan

31/8

- Victoria Bergsman blickar österut
- Livet i burkan suger
- Ny mark för bibelforskaren
- Fnurra på Berlusconis tråd till Vatikanen
- Terrorerna drev Dora till makten

- Mamma, pappa – Barnuppfostran
- ”En av tjejerna håller på att äta ihjäl sig”

1/9

- Mot en ny identitet
- Människliga rättigheter i fokus
- Den största skammen
- ”Vår insats skapar fler talibaner”

2/9

- ekonomin i uppstuds – men ännu långt kvar
- Inne i Vita huset
- Voltaire botar fanatismen
- Vad kvinnor vill ha
- Iranskt utspel inför ny förhandlinggrunda
- Teknikerbrist: för unga handlar yrkeslivet om identitet
- Arbetslöshet: sjung som på ståplats

3/9

- Så gör du comeback efter föräldrarledigheten
- Längtan till minoriteten
- Diskriminera inte
- DN:s nya chefredaktör: ”Kvalitet betalar sig”
- ”Dirty dairies” ett försök att skapa motvikt till manlig porr

4/9

- ”Yrkesval främsta skälet till kvinnors lägre löner”

5/9

- Kvinnor får inte kosta
- Tidigare blir bättre
- Sista natten med gänget? Nina Björk förvånas över stjärnfeministerna

6/9

- ”Så ska vi göra Sverige till ett bättre land att leva i”
- Vinst för man att efterträda kvinna
- Slopa turordningen (Ledare om att las drabbar främst unga och invandrare)

8/9

- ”Medelklassen är beredd att betala mer för välfärden”

- Kvinna i byxor bötfälld och fängslad

9/9

- Det osynliga partnervåldet
- Ringfingret avgör om kvinnan får jobb
- När frisk görs sjuk. Medikalisering: berättelsen om hur man får kvinnor att misstro sina kroppar
- EU-ängel

10/9

- Regeringen förlänger kvinnostrategin
- Sharia: Med skägget i brevlådan

11/9

- ”Vi satsar 920 miljoner på nyanlända flyktingar”
- Kropp och själ är ett. Medikalisering: Varför skulle kvinnor vara skörare än män?
- Misstänkta i sexhärva söker hjälp

12/9

- Sydafrika stöttar sin hjälte
- Verka för jämställdhet och rösta i kyrkovalet
- Åkerier vill ha fler kvinnliga förare
- ”Förlaget vek ned sig”
- Tystnad om gripne svensken
- Kritik mot regeringens nya jobbpolitik för flyktingar
- Efter gymnasiet ökade Mehdi Ghezalis intresse för religion

13/9

- Släpp ut håret och våga vara vackra
- Burka på danska
- ”Det finns inga säkra väljare”

14/9

- ”Det är fritt och skönt att ha sex på nätet”

15/9

- Tusenårig poesi blir ny motståndsmusik
- ”Gamla könsroller lever kvar på nätet”

- Avskedade prästen Mats Jonsson valde politiken för att förändra kyrkan

16/9

- Kvinnors kamp väcker världen
- Irans regering. Kvinnors framgång får inte tillskrivas Ahmadinejad
- Chans bättre än risk. Medikalisering: Den som söker skall finna
- Förbjud stympling av pojkars könsorgan

17/9

- Småborgarens inre kollision – Om dansk kulturkamp som förflyttas
- Invandrare omskapar folkkonsten
- UD ska få träffa gripna svenskar

18/9

- SD utan inflytande i kyrkomötet

19/9

- Niqab: Dolt ansikte – inget för pedagoger
- ”En gåta hur regeringen kan undgå att se förtrycket”
- Danska barn blir utan julkalender
- Fem punkter för Europa
- ”Extrema ser Ghezali som martyr”
- Muslimskt förbund besviket

20/9

- ”Rätt att subventioner p-piller för ungdomar”
- År 2030 får alla vara svenskar
- ”Det är löjligt att män ska vara pappalediga”
- Fem punkter för jämställdhet
- Värsta språket

21/9

- Lyft fram andra kvinnor än Anna Anka
- Tusentals festsugna i kö för slutbön för ramadan
- Fem punkter för välstånd